

Comisiwn Ffiniau
i Gymru

Boundary Commission
for Wales

Arolwg 2023 o etholaethau seneddol
Cymru y Comisiwn Ffiniau i Gymru

Adroddiad y Comisiynwyr Cynorthwyol

This document is available in English.
Mae'r Comisiwn yn croesawu gohebiaeth a
galwadau ffôn yn Gymraeg neu Saesneg.

© Hawlfraint y Goron 2022

Gallwch ailddefnyddio'r wybodaeth hon (ac eithrio'r logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng, o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored. I weld y drwydded hon, ewch i <http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence> neu anfonwch neges e-bost at: psi@nationalarchives.gov.uk

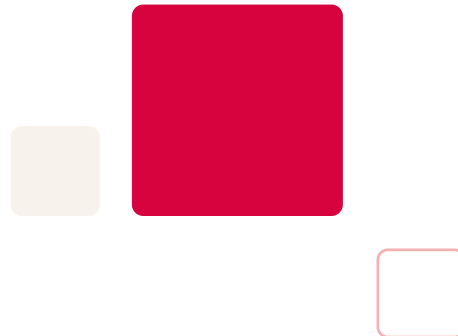
Os ydym wedi nodi unrhyw wybodaeth hawlfraint trydydd parti, bydd angen i chi gael caniatâd y deiliaid hawlfraint dan sylw.

Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â'r cyhoeddiad hwn atom yn ymholiadau@ffiniau.cymru

Mae'r ddogfen hon ar gael o'n gwefan hefyd yn www.comffin-cymru.gov.uk

Cynnwys

Adran A	Cyflwyniad	04
	Y Comisiwn Ffiniau i Gymru	04
	Arolwg Seneddol 2023 a'r Ymgynghoriad Cychwynnol	04
	Yr Ail Ymgynghoriad a'r Comisiynwyr Cynorthwyol	04
Adran B	Ffactorau Hanfodol (neu Statudol eraill)	07
	Ystyriaethau Themateg	08
Adran C	Ein Hargymhellion	11
	Gorllewin Cymru	11
	Ardal Abertawe	12
	Castell-nedd, Aberafan a Phen-y-bont at Ogwr	13
	Bro Morgannwg a Phorthcawl	14
	Ardal Caerdydd	15
	Cymoedd Morgannwg	16
	Ardal Gwent	17
	Y Canolbarth a'r Gogledd-orllewin	18
	Arfordir y Gogledd a'r Cyffiniau	20
	Y Gogledd-ddwyrain	21
	Ynys Môn	22
Adran Ch	Enwi a Dynodi	23
	Materion Eraill	23
	Casgliad	24
Atodiad A	Gwybodaeth a Data Manwl am Wardiau Etholiadol	
Atodiad B	Map Enghreifftiol	

Y Comisiwn Ffiniau i Gymru

1. Mae'r Comisiwn Ffiniau i Gymru (y "Comisiwn") yn Gorff Cyhoeddus Anadrannol cynghorol a gyfansoddwyd o dan Adran 2 ac Atodlen 1 Deddf Etholaethau Seneddol 1986 ("y Ddeddf"), fel y'i diwygiwyd.
2. Prif swyddogaeth statudol y Comisiwn yw arolygu dosbarthiad seddau mewn etholiadau Seneddol yn barhaus, cynnal y cyfryw arolygon rheolaidd o'r ffiniau hyn fel yr ystyrir yn angenrheidiol gan y Senedd a gwneud adroddiadau gydag argymhellion.
3. Llefarydd Tŷ'r Cyffredin yw Cadeirydd ex officio pob un o'r pedwar Comisiwn Ffiniau Seneddol yn y Deyrnas Unedig, sy'n gweithredu ar wahân, ond ar y cyd yn gyffredinol, ar yr arolwg presennol hwn.

Arolwg Seneddol 2023 a'r Ymgynghoriad Cychwynnol

4. Yn 2020, cyhoeddodd Llywodraeth y Deyrnas Unedig na fyddai'n gweithredu argymhellion arolwg blaenorol yn 2018. Wedi hynny, pasiodd y Senedd Ddeddf Etholaethau Seneddol 2020 a bennodd 650 o seddau, ond gan eu hailddosbarthu ymhlith gwledydd y Deyrnas Unedig yn seiliedig ar gyfran gyfartal o nifer yr etholwyr cofrestredig ym mhob un.
5. Mae hyn yn gostwng nifer yr etholaethau yng Nghymru o 40 i 32 neu 20%. Fodd bynnag, eithriodd Deddf 2020 nifer fach o etholaethau gwarchodedig o'r arolwg. Mae un etholaeth o'r fath yng Nghymru (Ynys Môn). Yn unol â hyn, mae'r broses hon yn ymwneud â'r tri deg un arall, i bob pwrpas. Mae cymhwyso'r fformiwla rifyddol yn Neddf 2020 yn golygu bod rhaid i bob etholaeth yn y Deyrnas Unedig sy'n destun arolwg gynnwys lleiafswm o 69,724 o etholwyr cofrestredig ac uchafswm o 77,062, gan ystyried y polisi datganedig o leihau'r gwahaniaeth o Gwota Etholiadol y Deyrnas Unedig (UKEQ) gymaint â phosibl.
6. Ar 5 Ionawr 2021, cyhoeddodd y Comisiwn ddechrau arolwg 2023 yng Nghymru. Ar 8 Medi 2021, dechreuodd gyfnod ymgynghori cychwynnol ar ôl cyhoeddi Cynigion Cychwynnol wedi'u seilio ar ddata etholiadol sy'n ofynnol gan y ddeddfwriaeth. Caeodd y cyfnod ymgynghori cychwynnol hwn ar 3 Tachwedd 2021 a derbyniwyd **1211** o ymatebion ysgrifenedig a gyhoeddwyd ar wefan y Comisiwn wedi hynny¹.

Yr Ail Ymgynghoriad a'r Comisiynwyr Cynorthwyol

7. Mae gwaith y Comisiwn yn cael ei oruchwylio gan bedwar Comisiynydd (gan gynnwys Llefarydd Tŷ'r Cyffredin); ond mae'r Ddeddf yn caniatáu i'r Ysgrifennydd Gwladol, ar gais y Comisiwn, benodi un neu fwy o Gomisiynwyr Cynorthwyol (ar sail cyfnod penodol) i gynorthwyo'r Comisiwn i gyflawni eu swyddogaethau. Rôl y Comisiynwyr Cynorthwyol oedd cadeirio (pan roedd angen) a chymryd rhan yn y gwrandawiadau cyhoeddus a rhoi adroddiad annibynnol a diduedd i'r Comisiwn yn seiliedig ar dystiolaeth a dderbyniwyd yn y gwrandawiadau ac yn ysgrifenedig.
8. Penodwyd pedwar Comisiynydd Cynorthwyol ar gyfer Arolwg 2023 yng Nghymru trwy gystadleuaeth agored. Rhestrir y Comisiynwyr Cynorthwyol ar ddiwedd yr adroddiad hwn ac mae bywgraffiadau ar gael ar wefan y Comisiwn.

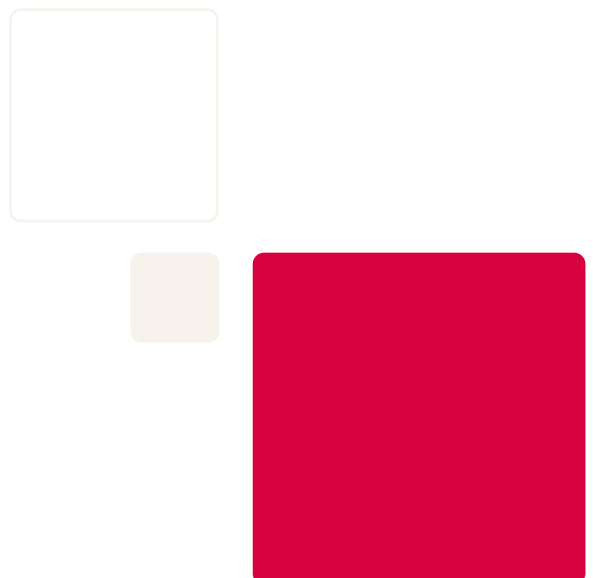
¹ comffin-cymru.gov.uk

9. Ni fuom yn rhan o'r broses o lunio'r Cynigion Cychwynnol ac mae'r adroddiad hwn wedi'i seilio'n unig ar y dystiolaeth ysgrifenedig a llafar a gyflwynwyd yn Gymraeg neu Saesneg, gan drin y cyfan yn gydradd. Manylwn ar y newidiadau a argymhellwn i'r Cynigion Cychwynnol yn Adran C isod; ond mater i'r Comisiynwyr yn gyfan gwbl yw penderfynu p'un a ddylai'r cyfryw newidiadau gael eu mabwysiadu.

10. Roedd cynrychiolaethau niferus yn gwrthwynebu lleihau'r etholaethau yng Nghymru ac, yn fwy anuniongyrchol, yr amrediad etholwyr statudol. Fodd bynnag, nid rôl y Comisiynwyr Cynorthwyol (na'r Comisiwn ei hun) yw mynd i'r afael â materion o'r fath. Fe'u pennwyd gan y Senedd ac maent bellach yn faterion cyfraith. Ein rôl yw cymhwyso'r amrediad a'r ffactorau eraill yn deg a gorau y gallwn, yn gyson â statud ac unrhyw arweiniad perthnasol a'r amgylchiadau cyffredinol ym mhob rhan o Gymru.

11. Cynhaliwyd ail gyfnod ymgynghori o 17 Chwefror 2022 tan 30 Mawrth 2022, a oedd yn cyd-fynd â dechrau a diwedd rhaglen o bum gwrandawriad cyhoeddus ledled Cymru. Rhoddir manylion pellach am y gwrandawriadau cyhoeddus isod. Fe'u trefnwyd yn wreiddiol i ddechrau ym mis Ionawr 2022; ond bu'n rhaid gohirio pedwar o'r pum gwrandawriad o ganlyniad i gyfyngiadau iechyd y cyhoedd (coronafeirws) a oedd ar waith bryd hynny.

12. Yn ystod yr ail gyfnod ymgynghori hwn, cafwyd **156** o gynrychiolaethau ysgrifenedig. Cyhoeddwyd y rhain ar wefan y Comisiwn unwaith eto.

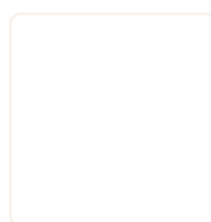

13. Rydym wedi darllen yr holl gynrychiolaethau ysgrifenedig a'r trawsgrifiadau o'r gwrandawiadau cyhoeddus. Cafwyd llawer mwy o ymatebion nag mewn arolygon blaenorol ac rydym yn ddiolchgar bod cynifer o bobl wedi ymroi cymaint o amser ac ymdrech i wneud cyfraniad hanfodol. Fodd bynnag, rydym yn gwybod na fyddwn yn gallu bodloni pawb a gymerodd ran yn yr ymgynghoriadau – nid y lleiaf oherwydd bod y sylwadau a gafwyd yn rhychwantu'r sbectrwm cyfan: o gefnogaeth gref i'r Cynigion Cychwynnol i wrthwynebiad chwyrn i unrhyw newid, ac roedd y sylwadau a gafwyd yn aml yn anghydnaws â'i gilydd.

14. Rydym hefyd yn ddiolchgar am broffesiynoldeb a chefnogaeth Prif Weithredwr y Comisiwn Ffiniau i Gymru a'r staff.

Mae'r tabl isod yn rhestru manylion y gwrandawiadau cyhoeddus a gynhaliwyd:

Gwrandawriad	Siaradwyr	Arsylwyr		Cyfanswm
		Wyneb yn wyneb	Ar-lein	
Caerdydd 17 Chwefror 2022	25	12	36	73
Wrecsam 23 Chwefror 2022	10	4	17	31
Abertawe 1 Mawrth 2022	28	8	25	61
Bangor 9 Mawrth 2022	6	1	14	21
Aberystwyth 30 Mawrth 2022	12	2	14	28
Cyfanswm	81	27	106	214

Adran B:

15. Mae'r adran hon o'n hadroddiad mewn dwy ran:

- Yn gyntaf, ailadroddwn y ffactorau hanfodol sy'n llywodraethu ein hymagwedd at y dystiolaeth ynglŷn â'r Cynigion Cychwynnol a'n hargymhellion; ac
- Yn ail, manylwn ar y prif themâu sy'n deillio o'r dystiolaeth ysgrifenedig a llafar a'n hystyriaeth ohoni. Sylwer: gwnaethom ystyried yr holl gynrychiolaethau; ond nid oedd yn ymarferol adlewyrchu pob manylyn o'r ddadl gyfan yn yr adroddiad hwn. Felly, cyfodiad o'r dystiolaeth ydyw.

Y Ffactorau Hanfodol (neu Statudol eraill)

16. Mae'r ddeddfwriaeth y cyfeiriwyd ati uchod yn gosod y paramedrau. Manylir ar y rhain yn y Cynigion Cychwynnol (ac mewn mannau eraill), felly nid oes angen eu hailadrodd yn fanwl yma.

17. Fodd bynnag, pwysleiswn fod Deddf 2020 wedi darparu sail gwbl newydd i'r arolwg hwn. Mae rhai cynrychiolaethau wedi datgan – neu awgrymu o leiaf – y dylai'r driniaeth a roddwyd i etholaethau mewn arolygon blaenorol gael ei hystyried neu hyd yn oed osod cynsail o ryw fath. Nid ydym yn rhannu'r farn hon ac nid ydym wedi dilyn yr hyn a wnaed yn flaenorol. Roedd yr arolwg blaenorol wedi'i seilio ar nifer wahanol o etholaethau ac amrediad etholiadol statudol gwahanol, ac nid oedd unrhyw etholaethau gwarchodedig yng Nghymru.

18. Er hynny, mae uchafiaeth yr amrediad etholwyr statudol (neu UKEQ) yn parhau o ran y Ddeddf a pholisi'r Comisiwn (Rheol 2), a rhoddir blaenoriaeth iddo dros y ffactorau eraill (Rheol 5) sy'n cynnwys:

- Cysylltiadau lleol sy'n cael eu gwella (neu eu hamharu) gan newidiadau i ffiniau etholaethau. Yn hollbwysig yng nghyd-destun Cymru, mae hyn yn cynnwys **y Gymraeg**, materion diwylliannol eraill a hunaniaeth gymunedol – er y daethom ar draws ystod o ddiffiniadau o gymuned – rhai yn fwy darbwylol nag eraill;
- Ystyriaethau daearyddol arbennig, gan gynnwys hygyrchedd etholaeth arfaethedig neu ran sylweddol ohoni o ran trafnidiaeth gyhoeddus a/neu'r rhwydwaith ffyrdd;
- Cyfleustra cyffredinol (neu beidio); a
- Ffiniau etholaethau presennol a'u cysylltiad ag ardaloedd prif awdurdod lleol.

19. Yn unol â hynny, argymhellwn newidiadau sy'n ceisio sicrhau bod yr etholaethau'n adlewyrchu'r meini prawf hyn yn well (ar yr un pryd â sicrhau bod pob un o fewn yr amrediad etholiadol statudol). Roeddem o'r farn bod y ffactorau uchod yr un mor bwysig â'i gilydd ac nad oedd unrhyw un yn drech na'r lleill. Daethom i'r casgliad hefyd ei bod yn annhebygol iawn y byddai modd bodloni'r holl ffactorau wrth edrych ar etholaethau unigol. Ymdriniwn â hyn yn fanylach ym mharagraff 25 isod.

Ystyriaethau Thematig

20. Fe allai helpu i ddeall ein sail resymegol yn well petaem yn ymhelaethu ar y ffordd y defnyddiom y ffactorau statudol a restrir uchod.

21. Gan barchu'r paramedrau neu'r cyfyngiadau, ni aethom i'r afael â'r dasg fel "ymarfer rhifau" yn unig. Rydym wedi ceisio creu ffiniau sydd, i'r graddau mwyaf posibl, yn gydlynol ac yn adnabyddadwy mewn cymunedau. Mater i eraill ei farnu yw p'un a ydym wedi llwyddo (yn rhannol o leiaf) ai peidio.

22. Mae'r rhyng-gysylltiad hwn yn arwain at faterion penodol yng Nghymru am ddau brif reswm:

- Yn gyntaf, yn fras, mae tua 90% o'r boblogaeth yn byw o fewn oddeutu pum milltir ar hugain o arfordir y gogledd neu'r de ac mae dwysedd y boblogaeth yn amrywio'n enfawr ledled y wlad¹. Mae'r crynodiad/teneurwydd etholwyr hyn yn creu her wrth fodloni'r amrediad etholwyr a chydbwysu'r ffactorau statudol eraill.

Er enghraifft, mae'r cwmipas ar gyfer ychwanegu wardiau at etholaeth/tynnu wardiau oddi wrth etholaeth mewn ardaloedd trefol (y mae rhai yn cynnwys 8-10,000 o etholwyr) yn gyfyngedig iawn gan ei fod yn arwain yn gyflym at ansefydlogi'r amrediad etholwyr yn yr etholaeth honno a/neu'r rhai cyfagos – yn ogystal â'r posibilrwydd o fethu â bodloni'r polisi datganedig o wyro cyn lleied â phosibl oddi wrth yr UKEQ. At hynny, os bydd gormod o etholaethau'n gostwng yn sylweddol islaw'r UKEQ², bydd hynny'n gadael etholwyr dros ben, y gall fod yn anodd eu cynnwys mewn cynigion cydlynol ar gyfer rhannau eraill o Gymru.

Mewn cyferbyniad, mae trosglwyddo wardiau tenau eu poblogaeth rhwng etholaethau mewn ardaloedd gwledig (y mae llawer ohonynt yn cynnwys tua 700-800 o etholwyr neu lai) yn rhoi mwy o hyblygrwydd; ond mae'n gallu cynhyrchu canlyniadau gwrthnysig o safbwynt lleol; ac

- Yn ail, mae'r UKEQ yn gallu arwain at dyndra â'r ffactorau statudol eraill neu rhyngddynt. I ryw raddau, mae hyn yn dod i'r amlwg yn y cynrychiolaethau a gafwyd wrth ymateb i'r Cynigion Cychwynnol, a oedd yn canolbwyntio ar gymuned neu etholaeth benodol.

Mae hyn yn rhesymol ar un lefel ac weithiau wedi cynhyrchu opsiwn cydlynol ar gyfer yr ardal dan sylw; ond, yn aml, roedd hefyd yn cynnwys canlyniad llai cystal mewn etholaeth gyfagos: mewn llawer o achosion, byddai'r canlyniad hwn yn un a fyddai'n methu'r prawf, yn ôl pob tebyg, pan fyddai'r ffactorau statudol yn cael eu cymhwyso'n gyffredinol. Roedd llawer o gynrychiolaethau'n canolbwyntio'n gyfan gwbl ar yr etholaeth lle'r oedd yr ysgrifennwr/siaradwr yn byw heb unrhyw gyfeiriad at y canlyniadau mewn ardaloedd cyfagos. Efallai bod hyn yn ddealladwy; ond nid oeddem ni mewn sefyllfa i'w hanwybyddu gan fod ein cylch gorchwyl yn rhychwantu Cymru gyfan.

23. Nid ydym yn beirniadu'r cynrychiolaethau na'r amrediad etholwyr statudol (a'r fformiwla fathemategol y tu ôl iddo) – byddai unrhyw ddewis amgen synhwyrol â'r un amcan yn cynhyrchu canlyniad tebyg. Fodd bynnag, mae hyn yn dangos ar sail Cymru gyfan nad oes datrysiad perffaith. Felly, mae cyfaddawdu'n elfen hanfodol ym mha ddatrysiad bynnag a nodir.

24. Mae hefyd angen amlygu bod y driniaeth a roddwyd i etholaeth Brycheiniog a Maesyfed yn elfen gyffredin o'n dadansoddiad ar draws rhannau mawr o Gymru. Mewn geiriau eraill, mae effaith (neu effaith ddomino) yr hyn sy'n digwydd yno yn cael ei themlo ymhellach o lawer i ffwrdd: yng Nghymoedd Tawe ac Aman Uchaf yng nghyd-destun y Cynigion Cychwynnol; yn Sir Fynwy ac ardal ehangach Gwent yng nghyd-destun rhai gwrthgynigion a hefyd yng nghyffiniau arfordir Gogledd Cymru. Archwiliwn y materion hynny'n fanwl yn yr adran nesaf.

25. Nodwn hefyd y "caiff" y Comisiwn (yn hytrach na bod "rhaid" iddo) ystyried y ffactorau statudol o dan Reol 5. Gwnaethom hynny; ond rhoddwyd mwy o bwys i rai yn hytrach nag eraill yn dibynnu ar yr amgylchiadau. Yn arbennig, ni ddewisom ddarostwng hunaniaeth gymunedol i unrhyw ddehongliad neu gymhwysiad llythrennol o'r rheolau, er gwaethaf rhai cyflwyniadau bod y rheolau'n orfodol mewn rhyw ffordd. Yn y cyd-destun hwn, dibynnwn ar eiriad Rheol 5.1 yn Atodlen 2 y

1 2620 o bobl fesul cilomedr sgwâr yng Nghaerdydd o gymharu â 25.7 ym Mhowys (2020) – gweler <https://stats.wales.gov.wales>.

2 73,393 fesul etholaeth.

Ddeddf sy'n caniatáu i'r Comisiwn ystyried y ffactorau a restrir uchod "os ac i'r graddau y gwêl orau".

26. Yn y cyd-destun hwn, ac yn erbyn y paramedrau a ddiffiniwyd ar gyfer yr arolwg, cododd nifer o faterion. Er enghraifft:

- Yn ein barn ni, mae 20% yn llai o etholaethau'n awgrymu mwy o anghysondeb (neu lai o gydffiniaeth) rhwng eu ffiniau nhw a ffiniau prif awdurdodau lleol. Mae ystyriaethau tebyg yn berthnasol i etholaethau presennol: nid yw'r Cynigion Cychwynnol yn cydymffurfio â nhw i raddau helaeth ac nid yw ein cynigion ni'n wahanol. Rydym wedi canfod ei bod yn amhosibl lleihau nifer yr etholaethau 20% a gwarchod ffiniau presennol i raddau helaeth.

At hynny, er bod y Comisiwn yng Nghymru wedi cwblhau ei raglen o arolygon etholiadol awdurdod lleol, roedd amseriad cyhoeddi'r Gorchmynion Etholiadol yn golygu bod y rheolau ar gyfer yr arolwg hwn yn mynnu bod y wardiau etholiadol presennol neu flaenorol yn cael eu defnyddio. Yn unol â hynny, y rhain oedd pennaf yn ein meddyliau, nid ffiniau eraill.

- Roedd yn hanfodol cymhwyso'r egwyddorion hyn yn gydradd ac yn wrthrychol i bob rhan o Gymru, heb ffafriaeth i un ardal dros un arall. Felly, ni roddom unrhyw bwys i ddadleuon a oedd yn awgrymu y dylai un etholaeth neu ardal gael blaenoriaeth neu statws na roddwyd i eraill.

- O ran cysylltiadau lleol, cyfleustra neu ffactorau ystyriaeth ddaearyddol arbennig, ceisiom ddefnyddio ychydig o synnwyr cyffredin. Felly, er enghraifft, pan allai rhwydwaith trafniadaeth gyhoeddus neu ffyrdd ynysu ardal sylweddol o etholaeth arfaethedig, ceisiom osgoi'r canlyniad hwnnw (yn enwedig unrhyw "rannau datgysylltiedig"). Ond pan oedd cyrraedd dau bwynt yn yr un etholaeth yn golygu croesi ffin ar hyd ffordd am bellter byr, nid oeddem yn ystyried bod hynny'n sylweddol yn ymarferol. Defnyddiwyd dull tebyg wrth ystyried p'un a ddylai afonydd, mynyddoedd a nodweddion naturiol eraill ffurfio rhan o ffin.

- Myfyriom hefyd ar faterion fel cysylltiadau lleol/rhanbarthol yn y gymuned fusnes a phatrymau darparu gwasanaethau cyhoeddus, yn enwedig mewn ardaloedd o Gymru lle mae pobl yn croesi ffiniau gweinyddol yn ddyddiol. Yn ein barn ni, dyma'r hyn sy'n bwysig i gymunedau, nid llinellau ar fapiau – ond ychwanegwn amod.

Mynegodd nifer o gynrychiolaethau bryder ynglŷn ag effaith yr arolwg – heb ystyried y canlyniad bron – ar wasanaethau lleol (ysbytai, ysgolion, trafniadaeth gyhoeddus ac eraill). Fodd bynnag, er bod y rhain yn ystyriaethau perthnasol iawn o ran cysylltiadau lleol, cysylltiadau trafniadaeth a ffactorau cymunedol eraill, nid oes cysylltiad uniongyrchol rhwng ffiniau etholaethau Seneddol a ffurfweddiad darparu gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. Materion ar wahân yw'r rhain i'r awdurdod lleol, y bwrdd ieuchyd, y trydydd sector neu ddarparwr arall, a hynny o fewn cwrdd Llywodraeth Cymru i raddau helaeth iawn. Mewn geiriau eraill, mae'r gwasanaethau hyn wedi'u datganoli ac felly ni fyddai'r arolwg hwn yn effeithio arnynt.

- Yn allweddol, rhoddodm bwyslais penodol ar y cyd-destun a ddarperir gan yr iaith Gymraeg; a
- Hefyd demograffeg cymunedau ethnig lleiafrifol o dan y ffactor statudol sy'n trafod yr agweddau diwylliannol ar gysylltiadau lleol³.

27. Y tu hwnt i'r amrediad etholiadol statudol, nid yw polisi'r Comisiwn yn amlygu hierarchaeth o ffactorau eraill, nac felly'r Ddeddf. Rydym wedi ceisio defnyddio'r egwyddorion yn gyson; ond nid yn gaeth gan eu bod yn berthnasol yn wahanol mewn rhannau o Gymru yn dibynnu ar nodweddion cymunedau lleol. Unwaith eto, cyfeiriwn at Reol 5.1 yn hyn o beth, fel yr esbonnir uchod.

28. Felly, roedd rhai dadleuon yn fwy amherthnasol nag eraill yn ein hystyriaethau yn dibynnu ar yr amgylchiadau hynny. Rydym hefyd wedi rhoi pwys i ansawdd (a gwrthrychedd) y dystiolaeth a dderbyniwyd yn hytrach na'r swm a dderbyniwyd ynglŷn ag unrhyw fater penodol neu ardal benodol – er nad ydym wedi anwybyddu pwys y farn mewn rhai achosion pan oedd yn llethol. Ond nid yw hynny'n golygu ein bod o reidrwydd yn cytuno â'r holl safbwyntiau o'r fath ychwaith.

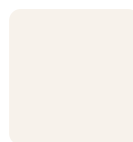
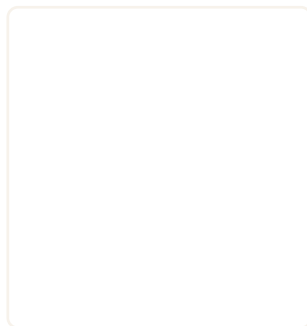
29. Nid yw'r rhestr hon yn hollgynhwysfawr; ond roedd nifer o wrthwynebiadau a gododd droeon i'r Cynigion

³ Ond nid ydym yn cytuno bod angen i gymuned leiafrifol gael ei chynrychioli gan un Aelod Seneddol i'r graddau mwyaf posibl: dadl a wnaed mewn gwrandawriad cyhoeddus ynglŷn ag etholaeth Gorllewin Abertawe a Gŵyr.

Cychwynnol ar lefel leol yn ystod y cyfnod ymgynghori cychwynnol, gan gynnwys:

- Llangynnwr a Maenclochog yng Ngorllewin Cymru;
- Cyfansoddiad etholaethau yn ardal Abertawe;
- Cymoedd Tawe ac Aman Uchaf;
- Dinas Powys, Ffynnon Taf a Phont-y-clun a'u cysylltiadau â Chaerdydd;
- Cymunedau Cwm Cynon a Nelson yn ogystal ag etholaeth Caerffili ei hun; a
- Chymunedau Bagillt, Bangor, Bethesda a sawl ardal o fewn ac o amgylch Wrecsam (yn nodedig Brymbo a Mwynglawdd) yng Ngogledd Cymru.

30. Ers cwblhau'r ail ymgynghoriad a'r gwrandawiadau cyhoeddus, rydym wedi nodi cynnig sy'n dod i'r amlwg o ddwy blaid wleidyddol yn y Senedd i fabwysiadu canlyniad terfynol arolwg 2023 fel y sail i gynyddu nifer aelodau'r Senedd – yn y tymor byr o leiaf. Mater i'r Senedd yn gyfan gwbl yw hyn ac nid yw o fewn ein cylch gorchwyl.

Ein hargymhellion

31. Trown yn awr at ein hargymhellion a'r sail resymegol iddynt. Pan gytunwn â'r Cynigion Cychwynnol a'r sail resymegol iddynt, dywedwn hynny ac esboniwn pam yn fyr. Felly, mae'r adran hon yn canolbwyntio'n bennaf ar y newidiadau a gynigiwn.

32. Nodwn hefyd y materion allweddol a godwyd mewn tystiolaeth gan y pleidiau gwleidyddol cymwys¹ a'n casgliadau yn hyn o beth². Mewn rhai achosion, roedd y pleidiau'n cefnogi'r Cynigion Cychwynnol ond wedi awgrymu enwau amgen ar gyfer etholaethau. Awgrymwn ddewisiadau amgen pan fo'n briodol ac ystyriwn faterion ehangach ynglŷn ag enwi a dynodiad tua diwedd ein hadroddiad.

33. Er cyflawnrwydd, nodwn fod Llafur Cymru, Ceidwadwyr Cymru a Democratiaid Rhyddfrydol Cymru wedi gwneud cyflwyniadau atodol yn ystod yr ail gyfnod ymgynghori³. Yn fras, fodd bynnag, roedd y rhain yn ailadrodd yr hyn yr oedd pob un ohonynt wedi'i ddweud yn flaenorol gyda rhai eithriadau (yn nodedig yng nghyflwyniad Democratiaid Rhyddfrydol Cymru); ond roeddent hefyd yn beirniadu eu gwrthgynigion ei gilydd i raddau sylweddol.

34. Er hwylustod cyfeirio isod, mae ein hargymhellion wedi'u rhannu rhwng rhanbarthau o Gymru. Nid oes unrhyw arwyddocâd arall i'r rhanbarthau hyn ac mae rhywfaint o orgyffwrdd rhyngddynt. Rhoddir rhestr lawn o sut mae pob ward etholiadol yn cael ei dyrannu i etholaeth arfaethedig yn Atodiad 1.

GORLLEWIN CYMRU

35. Cymeradwywn y Cynigion Cychwynnol mewn perthynas â dyluniad sylfaenol etholaeth **Ceredigion Preseli**. Roedd cefnogaeth gyffredinol iddynt hefyd gan y pleidiau gwleidyddol cymwys⁴.

36. Cydnabyddwn sylwadau bod yr etholaeth arfaethedig yn rychwantu ardal ddaearyddol gymharol fawr (a'r heriau sy'n gysylltiedig â hynny); ond ar y llaw arall, mae'n fyr iawn o'r ardal fwyaf a ganiateir, sef 13,000km² – ac, o ystyried teneurwydd y boblogaeth, mae ardaloedd mawr a rychwantir gan un etholaeth yn anochel ac eisoes yn digwydd.

37. Deuwn i'r casgliad hefyd fod y ffiniau a gynigir yn dilyn y cysylltiadau ffyrdd mwyaf cyfleus sydd ar gael ac yn gweddu orau i'r ffiniau gweinyddol a naturiol, hynny yw, rhwng ardaloedd prif awdurdod lleol Ceredigion a Phowys yn weinyddol ac Aber Dyfi yn naturiol. Ni welsom unrhyw fantais pe byddai'r etholaeth yn croesi'r naill na'r llall.

38. Fodd bynnag, argymhellwn rai newidiadau yn ne'r etholaeth. Roedd mwyafrif helaeth y cynrychiolaethau'n dadlau y dylai ward etholiadol Maenclochog (a gynhwyswyd i ddechrau yn etholaeth Canol a De Sir Benfro) fod o fewn Ceredigion Preseli yn seiliedig ar gysylltiadau lleol, er bod yr Aelod Seneddol dros Breseli Sir Benfro yn gwrthwynebu. At ei gilydd, cytunwn â'r trosglwyddiad hwn.

39. Fodd bynnag, er mwyn aros o fewn yr amrediad etholiadol statudol yn y ddwy etholaeth, mae angen addasiad i

1 Mae hyn yn golygu plaid wleidyddol sydd wedi'i chofrestru â'r Comisiwn Etholiadol ac sydd ag un Aelod Seneddol o leiaf yn y rhanbarth/y wlad dan sylw neu sydd wedi derbyn o leiaf 10% o'r bleidlais yn yr Etholiad Cyffredinol diweddaraf yno.

2 DS Roedd cyflwyniad Llafur Cymru wrth ymateb i'r Cynigion Cychwynnol yn cytuno â mwyafrif llethol y cynigion hyn, oni nodir fel arall.

3 Sylwer: Nid oedd Plaid Cymru wedi darparu ail gyflwyniad swyddogol; ond gadawsant gopiau o'u cyflwyniad yn y gwrandawriad cyhoeddus olaf (fel y gwnaeth y pleidiau gwleidyddol eraill cymwys).

4 Er bod Democratiaid Rhyddfrydol Cymru wedi cyfeirio i ddechrau at gynnig amgen gan Gyngor Sir Ceredigion; gwnaethant dynnu eu cefnogaeth yn ôl wedi hynny. Sut bynnag, credwn fod hyn yn arwain at ganlyniadau llai cystal gan ei fod yn cael effaith niweidiol ar etholaethau cyfagos. Felly, nid ydym yn ei gefnogi.

wneud iawn y ffordd arall. Felly, cynigiwn fod wardiau etholiadol Tyddewi, Solfach a Threletert yn cael eu cynnwys yn etholaeth **Canol a De Sir Benfro/Mid and South Pembrokeshire**. Cefnogwyd trosglwyddo Tyddewi a Solfach gan Lafur Cymru a Phlaid Cymru, ac mewn gwrandawriad cyhoeddus gan gynrychiolydd o Blaid Lafur yr etholaeth leol yn benodol o ran Treletert (er nad oedd y pleidiau gwleidyddol yn cefnogi cynnwys Treletert yn y trosglwyddiad).

40. O ran etholaeth Canol a De Sir Benfro ehangach, nodwn rai cynrychiolaethau o natur leol yn y bôn; ond, unwaith eto, deawn i'r casgliad bod y Cynigion Cychwynnol yn cynrychioli'r ôl troed gorau sydd ar gael. Felly, fe'u cefnogwn (fel y mae'r holl bleidiau gwleidyddol cymwys).

41. Gan droi at etholaethau **Caerfyrddin a Llanelli**, fe'u hystyriom gyda'i gilydd i raddau helaeth, gan fod eu hagosrwydd yn golygu bod cyfansoddiad un yn effeithio'n uniongyrchol ar y llall. At hynny, gyda'i gilydd, maen nhw'n cynrychioli ardal weinyddol Cyngor Sir Caerfyrddin.

42. Mae tair o'r pleidiau gwleidyddol cymwys yn cefnogi'r Cynigion Cychwynnol yn gyffredinol; ond fe archwiliom wrthgynigion, gan gynnwys un gan Blaid Cymru. Fodd bynnag, byddai hyn yn golygu ymestyn etholaeth Llanelli i'r gorllewin o aber Tywi ac ni allwn gefnogi cynnwys cymunedau fel Llansteffan a Thalacharn ynddi, oherwydd eu cysylltiadau lleol yr oeddem yn fodlon eu bod gyda Chaerfyrddin ac nid Llanelli.

43. Ystyriom hefyd yr achos dros uno ardal Rhydaman ag etholaeth Llanelli. Fodd bynnag, at ei gilydd, deawn i'r casgliad fod cysylltiadau lleol a mynychder y Gymraeg (a ffactorau eraill) ar draws y ddwy etholaeth yn cael eu gwasanaethu'n well gan ffurfweddiad y Cynigion Cychwynnol. Felly, fe'u cefnogwn, gydag un eithriad lleol.

44. Yr eithriad hwnnw yw cymuned Llangynnwr. Roedd cynrychiolaethau niferus yn gwrthwynebu ei chynnwys yn etholaeth arfaethedig Llanelli ac rydym ni'n cytuno. Mae'n rhan *de facto* o dref Caerfyrddin ac yn cynnwys yr orsaf reilffordd a'r orsaf heddlu o fewn Pencadlys Heddlu Dyfed Powys. Yn unol â hynny, argymhellwn ei bod yn cael ei chynnwys yn etholaeth Caerfyrddin. Cefnogir y safbwynt hwnnw gan Geidwadwyr Cymru a Phlaid Cymru yn ogystal â Chyngor Sir Caerfyrddin.

45. Cydnabyddwn y byddai'r trosglwyddiad hwn yn gadael etholaeth Llanelli yn agos iawn i leiafswm yr amrediad etholiadol statudol (pe na byddai unrhyw newidiadau eraill yn cael eu gwneud); ond ni fyddai'n mynd yn is na'r trothwy hwnnw. Dyma'r rheswm hefyd, yn y bôn, pam nad oeddem yn gallu bodloni cynrychiolaethau eraill a oedd yn cynnig trosglwyddiadau o Lanelli i Gaerfyrddin.

46. Yn ogystal, gwnaed gwrthgynigion gan Geidwadwyr Cymru (a chan Blaid Cymru mewn perthynas â Saron) a oedd yn argymhell trosglwyddo wardiau etholiadol St Ismael a Llangynderyn o Lanelli i Gaerfyrddin gydag addasiad i wneud iawn y ffordd arall yn ymwneud â wardiau etholiadol Saron a Phen-y-groes. Roeddem yn cydymdeimlo mewn egwyddor (yn enwedig o ystyried cynrychiolaethau a gafwyd o Lanyfferi); ond nid oeddem yn gallu ei fabwysiadu oherwydd fe'n cynghorwn oni bai bod ward etholiadol Llandybïe yn cael ei chynnwys gyda Saron/Pen-y-groes hefyd, byddai'n arwain at gymuned hollt, sy'n groes i bolisi'r Comisiwn oni bai bod rhesymau cymhellol. Fodd bynnag, byddai cynnwys Llandybïe yn golygu bod etholaeth Caerfyrddin yn gostwng islaw'r lleiafswm etholiadol statudol.

ARDAL ABERTAWE

47. Dyma ble mae "ffactor Brycheiniog a Maesyfed" yn cael ei deimlo yn gyntaf. Yn y bôn, oherwydd nid ydym yn cefnogi'r Cynigion Cychwynnol ar gyfer yr etholaeth hon (gweler isod).

48. Ein man cychwyn oedd pennu ffurfweddiad sy'n adlewyrchu'r cymunedau dan sylw orau yng nghyd-destun y ffactorau statudol. Mae nifer o wahanol drynewidiadau; ond, er enghraifft, nid ydym yn cefnogi'r syniad y dylai etholaeth groesi'r ffin awdurdod lleol rhwng Dinas a Sir Abertawe a Sir Gaerfyrddin.

49. Mae ein cynigion wedi'u sbarduno gan ddau brif ffactor yn seiliedig ar y maen prawf cysylltiadau lleol. Yn gyntaf, credwn yn gryf y dylai Cymoedd Tawe ac Aman Uchaf fod yn rhan o'r ystyriaethau yn yr ardal hon⁵, ac mae hyn yn golygu

⁵ Pwynt a wnaed yn gryf gan gynrychiolwyr etholedig Llafur Cymru yn lleol, Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot a llawer o bobl eraill.

bod angen newid ffurf etholaethau i fodloni'r amrediad etholiadol statudol. Mae holl gysylltiadau cymdeithasol, economaidd, cymunedol a gweinyddol yr ardal gyda chytref Abertawe/Castell-nedd. Byddai ei chynnwys o fewn etholaeth wedi'i seilio ar Sir Powys yn bodloni ond ychydig, os unrhyw un, o'r ffactorau statudol yn ein barn ni.

50. Yn ail, amlygodd y dystiolaeth ysgrifenedig a llafar y canlynol:

- Amheuan penodol ynglŷn â dyluniad etholaeth arfaethedig Canol a Gogledd Abertawe yn y Cynigion Cychwynnol sy'n cynnwys ffin sy'n rhannu ardal weinyddol y Cyngor, i raddau helaeth, o'r gogledd i'r de o wardiau etholiadol lled-wledig/gwledig Pontarddulais a Mawr i ganol y ddinas a'r arfordir, gan gynnwys rhwydwaith ffyrdd nad yw'n cyd-fynd â'r ffin, yn rhannol o leiaf. Gwnaed pwyntiau yn y cynrychiolaethau ysgrifenedig a chan yr Aelodau Seneddol dros Orllewin Abertawe (mewn gwrandawriad cyhoeddus ac yn ysgrifenedig) a Gŵyr (yn ysgrifenedig);
- Gwrthwynebiadau i gyfansoddiad etholaeth Gorllewin Abertawe a Gŵyr (a gwrthgynigion ar ei chyfer), yn enwedig creu rhaniad rhwng wardiau Sgeti ac Uplands yn ogystal ag ardal Casllwchwr / Gorseinon / Pontarddulais, a amlygwyd gan gyflwyniad Llafur Cymru a llawer o rai eraill; a
- Gwrthwynebiadau niferus i uno Dwyrain Abertawe â Chastell-nedd, yn enwedig gan ward etholiadol Llansamlet, a bwysleisiwyd mewn gwrandawriad cyhoeddus. Roedd dadleuon cryf bod y gymuned hon yn wynebu Abertawe, nid Castell-nedd, o ran cysylltiadau hanesyddol, economaidd a thrafnidiaeth.

51. Cytunwn â'r safbwyntiau hyn ac felly rydym yn gwyrho'n sylweddol oddi wrth y Cynigion Cychwynnol, dan ddylanwad dau brif wrthgynnig – gan Lafur Cymru a Phlaid Cymru (mae Ceidwadwyr Cymru yn cefnogi'r Cynigion Cychwynnol ac nid ydym yn cefnogi cynnig Democratiaid Rhyddfrydol Cymru).

52. Rydym yn ffafrio trefniant hybrid o fath, sy'n cyd-fynd â chynrychiolaethau Llafur Cymru, i raddau, o ran cyfansoddiad etholaethau; ond sy'n cynnwys dyluniad dwyrain/gorllewin i'r gogledd o Ddinas Abertawe (ar hyd traffordd yr M4 i bob pwrpas), fel y cynigir gan Blaid Cymru.

53. Nid yw ein dyluniad heb gysail, gan fod y model yn debyg iawn i ardal o hen Gyngor Bwrdeistref Dosbarth Dyffryn Lliw a fodolai o 1974 tan 1996. Mae rhan orllewinol yr etholaeth arfaethedig wedi'i chynnwys o fewn etholaeth bresennol Gŵyr ac mae'r rhan ddwyreiniol o fewn etholaeth bresennol Castell-nedd. I'r perwyl hwnnw, credwn y byddai **Dyffryn Lliw/Lliw Valley** yn enw priodol ar gyfer etholaeth o'r fath.

54. Mae ein newidiadau arfaethedig i etholaeth **Gorllewin Abertawe a Gŵyr/Swansea West and Gower**⁶ yn eithaf lleiafysmiol, mewn gwirionedd, gan adlewyrchu rhai o'r cynrychiolaethau a wnaed. Byddai wardiau etholiadol Gorseinon a Phenyrheol yn cael eu dileu, a ward etholiadol Uplands yn cael ei hychwanegu – gan ei huno â ward Sgeti yn yr un etholaeth. Ond, fel arall, mae'r un fath â'r Cynigion Cychwynnol.

55. Er ein bod yn anghytuno y dylai **Dwyrain Abertawe/Swansea East** ymuno â Chastell-nedd, dylai ein cynnig fod yn adnabyddadwy. Yr etholaeth bresennol ydyw, yn y bôn, gyda rhai addasiadau e.e. wardiau etholiadol Y Castell a Townhill wedi'u cynnwys.

56. Mae'r newidiadau hyn hefyd wedi'u llywio gan ein dull o geisio datrys materion yn lleol lle y bo'n bosibl. Esboniwn ein sail resymegol yn fanylach isod mewn perthynas â rhannau eraill o Gymru.

ARDAL CASTELL-NEDD, ABERAFAN A PHEN-Y-BONT AR OGWR

57. O ganlyniad i'r awgrymiadau uchod ar gyfer Abertawe, nid ydym yn ffafrio'r Cynigion Cychwynnol na dewis amgen Democratiaid Rhyddfrydol Cymru ar gyfer yr ardal hon. Fodd bynnag, cawsom drafferth fawr osgoi rhaniad mympwyol

⁶ Gwnaethom nodi sawl cynrychiolaeth ynglŷn ag enw'r etholaeth hon – yn ei hanfod, i roi "Gŵyr" yn gyntaf yn seiliedig ar yr honiad bod mwyafrif yr etholwyr yn byw yn etholaeth bresennol Gŵyr. Fodd bynnag, mae hyn yn ddadleuol yn dibynnu ar ble y tynnir y "ffin" rhwng rhannau trefol a gwledig yr etholaeth, ac rydym yn cynnig dileu wardiau o etholaeth bresennol Gŵyr sut bynnag. At ei gilydd, felly, byddem yn cadw'r enw fel y'i nodir yn y Cynigion Cychwynnol.

rhwng etholaethau (mae ein cynnig ni'n gwahanu Cwm Nedd Uchaf - wardiau etholiadol Glyn-nedd a Blaen-gwrach - oddi wrth y dref). Mae hyn yn llai na delfrydol; ond yn angenrheidiol i fodloni blaenoriaethau eraill, yn ein barn ni, sef:

- Bodloni'r amrediad etholiadol statudol trwy gynnwys Cymoedd Tawe ac Aman Uchaf yn y ffordd y disgrifiwn uchod (mewn geiriau eraill, ôl-effaith rifyddol cynnwys ardal Castell-nedd); a
- Darparu dewis amgen yn lle etholaeth arfaethedig Aberafan Porthcawl, nad ydym yn ei chefnogi (a wrthwynebir hefyd gan Blaid Cymru a Democratiaid Rhyddfrydol Cymru, er y'i cymeradwywyd gan yr Aelodau Seneddol dros Aberafan ac Ogwr gyda rhai addasiadau yn ardal Pen-y-bont ar Ogwr e.e. ward etholiadol Cefn Cribwr).

Mae'r cynigion uchod yn golygu bod angen dyluniad gwahanol sut bynnag, ac roedd Aberafan Porthcawl hefyd yn destun cryn wrthwynebiad o ddwy ran yr etholaeth arfaethedig yn seiliedig ar gysylltiadau lleol, yn y bôn.

58. Felly, cynigiwn etholaeth wedi'i ffurfio o dref Castell-nedd, rhan fawr o etholaeth bresennol Aberafan a wardiau etholiadol Dwyrain a Gorllewin Maesteg yn ogystal â Cherau o ardal weinyddol Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr. Mae cysylltiadau trafnidiaeth, cymunedol a chysylltiadau eraill cymharol gryf rhwng Cwm Afan a Maesteg; ond llawer llai felly â'r ardal ehangach yn etholaeth bresennol Ogwr.

59. Felly, er y cytunwn â syniad sylfaenol y gwrthgynnig gan Geidwadwyr Cymru yn seiliedig ar gysylltiadau lleol a ffactorau economaidd-gymdeithasol (sy'n awgrymu bod Maesteg yn cyd-fynd yn well ag Aberafan), cynigiwn fod yr etholaeth yn tresmasu'n fwy cyfyngedig ar ardal weinyddol Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr.

60. Byddem yn rhoi'r enw **Castell-nedd, Aberafan a Maesteg/Neath, Aberavon and Maesteg** i'r etholaeth.

61. Er y nodwn sylwadau'r Aelodau Seneddol dros Ben-y-bont ar Ogwr ac Ogwr (ac eraill), cytunwn yn y bôn â'r Cynigion Cychwynnol ar gyfer **Pen-y-bont ar Ogwr/Bridgend**. Fodd bynnag, os dilëir ardal Maesteg, cynigiwn ychwanegu wardiau etholiadol y Pil a Chorneli i gynnal yr amrediad etholiadol statudol – mae'r ddwy o fewn ardal weinyddol y Cyngor.

62. Yn ogystal, mae ein cynigion yn mynd i'r afael yn rhannol â gwrthwynebiadau i rannu tref Pen-y-bont ar Ogwr – er enghraifft o ran ward etholiadol Cefn Glas; ond nid Bryntirion, Trelales a Merthyr Mawr (sy'n cynnwys gormod o etholwyr i allu eu trosglwyddo'n rhwydd). Dychwelwn i Borthcawl a'i hardal amgylchynol isod.

BRO MORGANNWG A PHORTHCAWL

63. Cydnabyddwn ymlyniad sylfaenol ag etholaeth bresennol Bro Morgannwg (roedd tair o'r pedair plaid wleidyddol gymwys yn ei chefnogi); ond yn amgylchiadau cyffredinol yr amrediad etholiadol statudol a ffactorau eraill, nid ydym o'r farn bod y dadleuon hyn yn dyngedfennol am dri phrif reswm:

- Mae uchafiaeth yr amrediad etholiadol statudol a'r rhifydddeg (nifer yr etholwyr) yn y wardiau etholiadol yn golygu bod rhaid gwneud newid yn rhywle yn yr ardal e.e. fel y gwelir yn y Cynigion Cychwynnol mewn perthynas â Dinas Powys, a oedd yn destun nifer o wrthwynebiadau. Nid ydym ychwaith yn credu bod y ddadl mai'r etholaeth bresennol yw'r unig un yng Nghymru sydd o fewn yr amrediad ar hyn o bryd yn arbennig o gymhellol ar ei phen ei hun;
- Nid yw ardal weinyddol yr awdurdod lleol a'r etholaeth bresennol yn gydffiniol eisoes. Mae'r cyntaf yn cynnwys tref Penarth; ond nid yw'r olaf. At hynny, mae'n ymddangos i ni fod rhai dadleuon nad oes gan yr ardal gysylltiadau agos â Chaerdydd wedi'u gorbwysleisio braidd; ac
- Yn fwyaf arwyddocaol, credwn fod cadw'r etholaeth bresennol yn ei chyfanrwydd neu i raddau helaeth iawn yn arwain at ganlyniadau anfodddhaol yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol – mewn perthynas â hwylyso ein dewisiadau amgen i etholaeth Aberafan Porthcawl (ac eraill ymhellach i'r gorllewin) ac yn arbennig ar ochr orllewinol Caerdydd – a chyfansoddiad yr etholaethau yn y ddinas honno.

64. Dychwelwn i faterion Caerdydd isod; ond i fynd i'r afael â nhw'n gydlynol, mae angen etholaeth o ddyluniad gwahanol yma yn gyntaf. Er bod y model hwn yn amherffaith yn ddi-au ym marn rhai, mae'n gydlynol o ran y ffactorau statudol ac yn lleihau effeithiau negyddol i'r eithaf mewn mannau eraill, yn ein barn ni. Mae'n debyg iawn i hwnnw a gynigiwyd gan Blaid Cymru.

65. Felly, cynigiwn y dylai Porthcawl a'r ardal amgylchynol uno â rhan fawr o etholaeth bresennol Bro Morgannwg (a gefnogir gan gynrychiolaethau o ardal Porthcawl); ond gan eithrio'r Barri a rhai wardiau etholiadol cyfagos tuag at ffin yr awdurdod lleol â Chaerdydd. Byddem yn rhoi'r enw **Bro Morgannwg a Phorthcawl/Vale of Glamorgan and Porthcawl** i'r etholaeth.

66. Rhestrir y manylion llawn yn Atodiad 1; ond, i grynhoi, mae'r newidiadau fel a ganlyn. Byddai wardiau etholiadol **Baruc, Butrills, Cadog, Castleland a Court** yn cael eu dileu; ond byddai **Dinas Powys** yn dychwelyd i etholaeth Bro Morgannwg a byddai ardal Porthcawl yn cael ei hychwanegu (o **Rest Bay** a **Notais** yn y gorllewin o fewn ardal weinyddol Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr).

ARDAL CAERDYDD

67. Mae'n dilyn o'r uchod bod angen addasiadau yn yr etholaethau o fewn ardal weinyddol Dinas a Sir Caerdydd. Roedd y dystiolaeth gan yr Aelodau Seneddol dan sylw yn ffafrio'r ffiniau presennol a'r Cynigion Cychwynnol (mewn tystiolaeth lafar a/neu ysgrifenedig); ond credwn fod ein newidiadau arfaethedig yn ddymunol (yn enwedig o ran etholaeth Gorllewin Caerdydd ac undod cymunedau yn nwyrain y ddinas) neu o leiaf yn niwtral – ac yn angenrheidiol i fodloni'r amrediad etholiadol statudol.

68. Byddai etholaeth bresennol De Caerdydd a Phenarth yn symud tua'r gorllewin. Byddai'n cynnwys ardal y Barri a restrir uchod yn ogystal â chadw cymunedau o Sili i Benarth o fewn ardal weinyddol Cyngor Bro Morgannwg. Byddai craidd de Caerdydd – cymunedau Grangetown a Butetown – yn cael eu cadw yn yr etholaeth hon hefyd gan ddiogelu cysylltiadau lleol; ond mae angen addasiadau ychwanegol yn nwyrain yr etholaeth. Byddai ward etholiadol **Adamsdown** yn cael ei hychwanegu; ond byddai **Y Sblot a Trowbridge** yn cael ei dileu.

69. Cynigiwn ei galw'n **Y Barri, De Caerdydd a Phenarth/Barry, Cardiff South and Penarth**. Mae'n newid sylweddol; ond efallai nid mor radicalaidd ag y mae'n ymddangos ar yr olwg gyntaf o ystyried bod yr etholaeth bresennol yn cynnwys cymunedau gwahanol iawn ac yn croesi'r ffin awdurdod lleol rhwng Bro Morgannwg a Chaerdydd. Mae hefyd yn mynd i'r afael â gwrthwynebiadau gan gynrychiolwyr etholedig a phreswylwyr **Dinas Powys**.

70. Unwaith eto, mae'n dilyn bod angen addasiadau canlyniadol ychwanegol mewn etholaethau cyfagos i fodloni'r amrediad etholiadol statudol. Felly, ar ôl ychwanegu wardiau at y Barri, Penarth a De Caerdydd neu dynnu wardiau oddi wrthi, byddai sefyllfa ddrych-ddelwedd yn berthnasol i etholaeth bresennol Canol Caerdydd.

71. Yn ogystal, cynigir newidiadau eraill i fodloni'r amrediad etholiadol statudol yma; ond hefyd i ddatrys rhai gwrthwynebiadau a dderbyniwyd i'r Cynigion Cychwynnol (lle'r ydym yn cytuno) yn ogystal ag osgoi'r dewisiadau amgen llai deniadol a gyflwynwyd. Fodd bynnag, gan fod y materion hyn yn fwy perthnasol i etholaethau Gogledd Caerdydd a Gorllewin Caerdydd, dychwelwn iddynt isod.

72. O ran Canol Caerdydd, y canlyniad net (yn ychwanegol at yr addasiadau yn y de a restrir uchod) yw ein bod yn cynnig dileu wardiau etholiadol **Cyncoed** a **Phentwyn**; ond ychwanegu **Gabalfa**. Mae'r tair yn symud i/o Ogledd Caerdydd.

73. Credwn y byddai'r enw **Canol a Dwyrain Caerdydd/Cardiff Central and East** yn adlewyrchu cyfansoddiad yr etholaeth arfaethedig a'r cysylltiadau lleol yn yr etholaeth yn well oherwydd byddai **Sblot, Trowbridge, Rhymni a Llanrhymni** i gyd wedi'u cynnwys. Dyna oedd byrdwn dadl Ceidwadwyr Cymru a Democratiaid Rhyddfrydol Cymru (o ran cyfansoddiad etholaeth De Caerdydd), cynrychiolaethau eraill ac mae hefyd yn mynd i'r afael â'r pwynt a godwyd gan Geidwadwyr Cymru ynglŷn â chysylltiadau tir. Fodd bynnag, nid ydym yn cefnogi eu cynnig i rannu'r ardal trwy gynnwys ward etholiadol **Llanrhymni**

yn etholaeth Gogledd Caerdydd.

74. Yn fras, byddai ffin hefyd rhwng yr etholaeth hon a Gogledd Caerdydd ar ffurf ffordd yr A48 Rhodfa'r Dwyrain (a Llanrhymni i'r de ohoni). At hynny, perchir y ffin rhwng dinasoedd Caerdydd a Chasnewydd.

75. Gan ystyried **Gogledd Caerdydd/Cardiff North**, mae'r prif newidiadau o'r Cynigion Cychwynnol eisoes wedi cael eu rhestru uchod ym mharagraff 71. Credwn fod y cynigion hyn yn cynhyrchu darlun cyfan cydlynol yn yr ardal honno o'r brifddinas o ran hunaniaeth gymunedol a chysylltiadau lleol; ond cydnabyddwn fod safbwyntiau croes (e.e. rhannu cymunedau Gogledd Llandaf a Gabalfa rhwng etholaethau gwahanol).

76. Fodd bynnag, mae'r model hwn yn caniatáu ar gyfer bodloni gwrthwynebiadau eraill, e.e. nifer – gan gynnwys gan Geidwadwyr Cymru a Phlaid Lafur Etholaeth Pontypridd – yn ymwneud â ward etholiadol Ffynnon Taf, ac yn cael gwared â dewisiadau amgen posibl (fel ymestyn yr etholaeth i Gaerffili) yr ydym yn eu hosgoi.

77. Yn olaf, yng nghyd-destun Caerdydd, mae'r argymhellion hyn yn caniatáu ar gyfer addasiadau yn etholaeth **Gorllewin Caerdydd/Cardiff West**.

78. Y pwynt sylfaenol yw ein bod yn cefnogi'n gryf y gwrthwynebiadau niferus a dderbyniwyd gan gymuned Pont-y-clun. Mae'r cysylltiadau rhwng y gymuned hon a gweddill yr etholaeth bresennol yn denau ar y gorau – a hynny'n fwy o lawer, yn ein barn ni, nag ardaloedd eraill a drafodwyd uchod y gwnaed gwrthwynebiadau cryf ynglŷn â nhw ac o ran amryw wardiau cyfagos o fewn Dinas a Sir Caerdydd (gweler isod) a allai fod mewn etholaethau gwahanol o bosibl.

79. Felly, credwn fod cynnwys Pont-y-clun yn etholaeth Gorllewin Caerdydd yn bodloni ychydig yn unig, os unrhyw rai, o'r ffactorau statudol. Cynigiwn fod y gymuned yn cyd-fynd yn well o lawer ag etholaeth Pontypridd – gweler isod hefyd.

80. Byddai hyn hefyd yn golygu bod angen gwneud newidiadau i ffiniau etholaethau cyfagos Caerdydd i fodloni'r amrediad etholiadol statudol. Mewn cyd-destun gwahanol, cynigiodd y pleidiau gwleidyddol cymwys sawl un (e.e. Ceidwadwyr Cymru o ran Llandaf a Gogledd Llandaf, a Democratiaid Rhyddfrydol Cymru o ran Gabalfa a'r Mynydd Bychan).

81. Yn ogystal, derbyniwyd nifer o gynrychiolaethau yn ystod yr ail gyfnod ymgynghori yn gwrthwynebu cynnig gan Geidwadwyr Cymru i drosglwyddo ward etholiadol Glanrafon i etholaeth Canol Caerdydd. Fe'u nodwn; ond ni chynigiwn unrhyw newidiadau yn hyn o beth.

82. Mae'r dadleuon amrywiol hyn – a'r rhai sy'n cynnig y sefyllfa bresennol – yn rhesymol; ond nid oes consensws. Fodd bynnag, deawn i'r casgliad ei bod yn fwy priodol mynd i'r afael â materion o fewn ardal weinyddol yr awdurdod lleol, yn hytrach nag ymestyn etholaeth Gorllewin Caerdydd y tu hwnt i derfynau'r ddinas, fel y cynigiwyd gan Democratiaid Rhyddfrydol Cymru ac eraill. Byddai hyn ond yn gwaethygu'r problemau, yn ein barn ni. Cydnabyddwn fod y cynigion hyn, o'u hystyried yn eu cyfanrwydd, yn gwyro oddi wrth y trefniadau presennol, ond mae hyn yn amgenach nag ychwanegu cymunedau fel Pont-y-clun, Dinas Powys a Ffynnon Taf yn syml i gael y niferoedd iawn. Mae'n decach, yn ein barn ni. Lle y bo'n bosibl, credwn dylai materion gael eu datrys lle maen nhw'n codi, nid eu dadleoli i fan arall – egwyddor agosrwydd o ryw fath.

CYMOEDD MORGANNWG

83. Deuwn i'r casgliad fod y Cynigion Cychwynnol, i raddau helaeth iawn, yn cynrychioli'r datrysiad gorau ar gyfer yr ardal hon.

84. Archwiliom ddewisiadau amgen posibl (e.e. etholaeth "Blaenau'r Cymoedd" yn mynd o'r dwyrain/gorllewin); ond canfuom eu bod yn ddiffygiol o ran naill ai'r amrediad etholiadol statudol, y ffactorau statudol eraill neu'r ddau. Yn arbennig, rydym yn gofalu peidio â chroesi prif Gymoedd (sy'n mynd o'r gogledd/de) lle y bo'n bosibl, gan y byddai hyn yn groes i'r maes prawf cysylltiadau lleol yn benodol.

85. Yn unol â hynny, rydym yn cefnogi'r Cynigion Cychwynnol ar gyfer etholaeth **Rhondda** yn eu cyfanrwydd ac felly nid ydym yn cefnogi cynnig Democratiaid Rhyddfrydol Cymru i gyfuno'r etholaeth ag Ogwr. Mae'r ddwy gymuned hyn yn wahanol iawn.

86. Rydym hefyd yn cefnogi cyfansoddiad sylfaenol etholaethau arfaethedig Pontypridd a Merthyr ac Aberdâr; ond roeddem yn canolbwyntio ar fynd i'r afael â gwrthwynebiadau lleol ar lefel ward – yn benodol Cwm Cynon a chymuned Nelson – ar ôl ystyried yn gyntaf effaith ein cynnig i gadw wardiau etholiadol Pont-y-clun a Ffynnon Taf yn etholaeth Pontypridd (o Orllewin Caerdydd a Gogledd Caerdydd, yn y drefn honno).

87. I grynhoi, cyflawnwn ddatrysiaid rhannol, efallai. O dan ein cynigion ni, byddai cymuned Nelson yn aros o fewn etholaeth Caerffili – gweler isod – a byddai wardiau etholiadol De a Gogledd Aberaman yn trosglwyddo o etholaeth Pontypridd i etholaeth **Merthyr ac Aberdâr/Merthyr and Aberdare**. Cefnogwyd newid Aberaman gan Geidwadwyr Cymru, Democratiaid Rhyddfrydol Cymru a Phlaid Cymru yn ogystal â Chyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf a chyflwyniadau ysgrifenedig a dderbyniwyd.

88. Yn ddelfrydol, byddai'n well gennym drin wardiau etholiadol Dwyrain a Gorllewin Aberpennar mewn ffordd debyg gan fod llawer o bobl yn gwrthwynebu eu cynnwys yn etholaeth Pontypridd hefyd (er efallai nid i'r un graddau â wardiau Aberaman). Fodd bynnag, byddai'r amrediad etholiadol statudol yn cael ei danseilio oni bai bod newidiadau ychwanegol yn cael eu gweithredu, ac ni chanfuom unrhyw rai a oedd yn gwella'r sefyllfa gyffredinol. Yn y pen draw, felly, fe'n trechwyd gan y rhifydddeg yn yr ardal hon.

89. O ran Cwm Cynon yn ei gyfanrwydd, ystyriom y pwyntiau a wnaed gan yr Aelod Seneddol a gwrthgynnig manwl ar wahân⁷; ond canfuom fod yr amryw opsiynau a amlinellwyd yn yr olaf yn ddiffygiol. Roeddent yn arwain at ganlyniadau pellgyrhaeddol a negyddol i sawl etholaeth arall gyfagos, cymunedau lleol (e.e. Treharris) a/neu nid oeddent yn bodloni'r amrediad etholiadol statudol mewn un achos – a oedd yn golygu bod rhaid i ni ei wrthod.

90. Y pwynt arall yw ein bod yn argymhell rhoi'r enw **Pontypridd a Llantrisant/Pontypridd and Llantrisant** i'r etholaeth, sy'n adlewyrchu ei chyfansoddiad yn well, yn ein barn ni.

ARDAL GWENT

91. Mae dau ffactor tyngedfennol a chysylltiedig yn ein ffordd o feddwl fan hyn:

- Yn gyntaf, credwn fod y Cynigion Cychwynnol ar gyfer yr ardal yn gywir i raddau helaeth iawn – ond gydag un eithriad mawr, sef Caerffili a'i heffaith ar Orllewin Casnewydd ac Islwyn; ac
- Yn ail, wrth lunio dewis amgen yma, ceisiom ddileu unrhyw ôl-effeithiau ar weddill yr ardal. Y rheswm am hyn yw oherwydd ein bod yn cefnogi'r Cynigion Cychwynnol yn llwyr o ran etholaethau **Blaenau Gwent a Rhymni/Blaenau Gwent and Rhymney, Dwyrain Casnewydd/Newport East, Mynwy/Monmouthshire ac etholaeth Torfaen**, ac nid ydym eisieu eu peryglu. Heblaw am Blaid Cymru, mae'r pleidiau gwleidyddol cymwys yn rhannu'r farn hon.

92. Mae cytundeb (trawsbleidiol) hefyd rhwng yr Aelodau Seneddol dros Fynwy a Thorfaen – gan gynnwys trosglwyddo pedair ward etholiadol o'r cyntaf i'r olaf – a rhwng yr Aelodau Seneddol dros Fynwy a Dwyrain Casnewydd ynglŷn â'r ffiniau perthnasol yno. Cefnogwyd y Cynigion Cychwynnol hefyd gan y pedwar grŵp gwleidyddol yng Nghyngor Sir Fynwy, yr Aelod Seneddol dros Fynwy, yr Aelod Seneddol dros Flaenau Gwent ac eraill.

93. Er yr archwiliom amryw ddewisiadau amgen, gan gynnwys cynigion Plaid Cymru ar gyfer yr ardal, deuw'n i'r casgliad pendant fod y Cynigion Cychwynnol yn amgenach yn seiliedig ar gysylltiadau lleol, ffurfweddiad y rhwydwaith ffyrdd a ffactorau statudol eraill. Dychwelwn i'r mater hwn isod mewn perthynas ag etholaeth bresennol Brycheiniog a Maesyfed.

94. O ran Caerffili, derbyniwn y dadleuon cymhellol o blaid cadw etholaeth yn seiliedig ar y cysylltiadau lleol

rhwng y dref a'r ardal amgylchynol yn ogystal â'r ddadl gref ynglŷn â thrafnidiaeth a chysylltiadau eraill â Chaerdydd (nid Casnewydd). Cyflwynwyd dadleuon angerddol, rhesymegol a thrawsbleidiol yn seiliedig ar gysylltiadau cymunedol a ffactorau eraill yn y gwrandawiadau cyhoeddus hefyd.

95. Nodwn ryw faint o gefnogaeth i'r Cynigion Cychwynnol (gan gynnwys gan Geidwadwyr Cymru); ond roedd y dystiolaeth a dderbyniwyd yn eu gwrthwynebu i raddau helaeth, gan gynnwys gan Arweinydd Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili bryd hynny.

96. Cafwyd cynrychiolaethau gan rai Aelodau Seneddol yn yr ardal ehangach a oedd yn argymhell cadw'r sefyllfa bresennol neu fân wyriadau oddi wrthi; ond, o'u cyfyngu i etholaeth unigol, mae'r rhain yn nacáu'r naill a'r llall, i bob pwrpas, yng nghyd-destun yr amrediad etholiadol statudol ac ystyriaethau ehangach. Er enghraifft, nid yw'r gwrthgynnig gan yr Aelod Seneddol ac Aelod y Senedd dros Orllewin Casnewydd yn cael ei gefnogi gan eu cymheiriaid yn Islwyn. Yn yr un modd, nid yw'r cynigion gan Islwyn a Chaerffili yn cyd-fynd.

97. Deuwn i'r casgliad fod Islwyn yn rhan fwy uniongyrchol o gyffiniau Casnewydd na Chaerffili, yn enwedig o ran y cysylltiadau rheilffyrdd a amlygwyd uchod a rhwydwaith ffyrdd sydd wedi'i seilio ar yr A467 – nid yr A468.

98. Felly, cynigiwn ddwy etholaeth wahanol: **Caerffili/Caerphilly a Gorllewin Casnewydd ac Islwyn/Newport West and Islwyn** – byddai'r cyntaf hefyd yn cynnwys cymuned Nelson (gweler uchod).

99. Rhestrir rhaniad y wardiau rhwng y ddwy etholaeth yn Atodiad 1. Nid yw'n union yr un fath â'r rhai hynny sy'n dadlau dros gadw Caerffili (gan gynnwys yr Aelod Seneddol) neu Ddemocratiaid Rhyddfrydol Cymru a gyflwynodd gynnig ynglŷn â Gorllewin Casnewydd ac Islwyn.

100. Ond gan gytuno â'r sail resymegol, mae ein hargymhellion yn debyg iawn ac, unwaith eto, mae'n rhaid bodloni'r amrediad etholiadol statudol hollbresennol. Dymunwn hefyd fynd i'r afael â lleoliad ward etholiadol Nelson, fel y nodwyd uchod.

Y CANOLBARTH A'R GOGLEDD-ORLLEWIN

101. Fel y disgrifiwyd uchod, mae triniaeth etholaeth bresennol Brycheiniog a Maesyfed yn arwain at ganlyniadau pellgyrhaeddol i fannau eraill a thros gryn bellter o ystyried teneurwydd etholwyr yn yr ardal.

102. Rydym eisoes wedi esbonio ein hamheuron difrifol ynglŷn â chynnwys Cymoedd Tawe ac Aman Uchaf yn yr etholaeth hon. Mae'r cymunedau hyn yn bell iawn oddi wrth Lanandras, Rhaeadr a Llandrindod, ac ychydig os unrhyw beth sydd ganddynt yn gyffredin â nhw. Mae'r ddadl a gyflwynwyd gan Geidwadwyr Cymru bod y Cymoedd hyn gerllaw Ystradgynlais yn wir; ond nid yw'n ddarbywyllog ar ei phen ei hun ac mae'r farn yn yr ardaloedd dan sylw yn sylweddol drech na hi. Os unrhyw beth, efallai bod achos cryfach yn seiliedig ar gysylltiadau lleol dros gynnwys Ystradgynlais a'r ardal amgylchynol o dde-orllewin Powys o fewn etholaeth i'r de; ond nid yw rhifydddeg yr amrediad etholiadol statudol yn caniatáu hynny.

103. Maeystyriaethau tebyg yn berthnasol i gynnig Plaid Cymru i gynnwys ardal y Fenni o fewn etholaeth Brycheiniog a Maesyfed. Canfuom fod hyn yr un mor anneniadol. Byddai'n arwain at ganlyniadau dybryd i Sir Fynwy a chydlynid ardal ehangach Gwent. Yn yr un modd â Chaerdydd/Bro Morgannwg a rhannau o ardal Abertawe, credwn y byddai'n decach o lawer ystyried datrysiadau o fewn yr ardal uniongyrchol yn gyntaf, lle y bo'n bosibl, yn hytrach nag edrych i fan arall i gael y niferoedd iawn yn unig, i bob pwrpas.

104. Llywiwyd ein ffordd o feddwl hefyd gan batrymau teithio, cysylltiadau lleol, cyfansoddiad y gymuned fusnes a darpariaeth gwasanaethau cyhoeddus yn yr ardal – yn enwedig y gwirionedd bod etholwyr mewn ardaloedd ar y ffin (gydag awdurdodau lleol eraill yng Nghymru a Lloegr) yn croesi'r ffiniau hynny'n ddyddiol i gael gwasanaethau iechyd ac addysg yn benodol.

105. Fel y nodwyd uchod, archwiliom nifer o ddewisiadau amgen ar gyfer Brycheiniog a Maesyfed (gan gynnwys dileu'r etholaeth); ond nid oeddent yn gweithio am un rheswm neu'i gilydd. Y ffactor cyffredin, unwaith eto, oedd yr amrediad etholiadol statudol a'r ffaith bod effeithiau negyddol mewn mannau eraill yn cael eu cynyddu, nid eu lleihau.

106. Felly, yn y dadansoddiad terfynol, cynigiwn ymestyn etholaeth Brycheiniog a Maesyfed i'r gogledd – nid i'r de – i gynnwys wardiau etholiadol yn ne etholaeth bresennol Sir Drefaldwyn, gan gynnwys y rhai hynny sy'n ffurfio'r Drenwydd. Mae'r ardal gyfan hon o fewn ardal weinyddol Cyngor Sir Powys a chynigiwyd y model gan Ddemocratiaid Rhyddfrydol Cymru. Cytunwn â'r sail resymegol. Gwnaeth y blaid ddadleuon manwl hefyd ynglŷn â chysylltiadau trafnidiaeth ac addysg i gefnogi ei hachos mewn gwrandawriad cyhoeddus. Rhoddir manylion y wardiau yn Atodiad 1 unwaith eto.

107. Yn ein barn ni, mae hyn yn ymdrin â'r ffactorau statudol yn well o lawer o gymharu â'r Cynigion Cychwynnol a dewisiadau amgen eraill. Cynigiwn hefyd rhoi'r enw **Canol a De Powys/Mid and South Powys** i'r etholaeth gan na fyddai'r enw presennol yn adlewyrchu'r etholaeth yn gywir.

108. Yn amlwg, mae'r cynigion hyn yn golygu bod etholaeth bresennol Sir Drefaldwyn yn fyr iawn o leiafswm yr amrediad etholiadol gofynnol.

109. Cydnabyddwn gynrychiolaethau cryf (yn ysgrifenedig ac ar lafar) sy'n dadlau dros gadw etholaeth Sir Drefaldwyn am resymau diwylliannol a hanesyddol, i bob pwrpas; ond nid ydym o'r farn eu bod yn dyngedfennol. Yn yr un modd â Brycheiniog a Maesyfed, credwn fod hyn yn creu gormod o ganlyniadau negyddol mewn mannau eraill.

110. Yn ogystal, byddem yn gwneud tri sylw arall yn hyn o beth:

- Yn gyntaf, nid yw cadw sir hanesyddol Drefaldwyn yn ddewis ymarferol mewn gwirionedd, yn anffodus. Mae'r etholaeth bresennol yn cynnwys llai na 50,000 o etholwyr (sy'n fyr o lawer o'r lleiafswm statudol a chydymffurfio â gofyniad sylfaenol y Ddeddf) ac felly mae etholaeth Sir Drefaldwyn a Glyndŵr yn y Cynigion Cychwynnol eisoes yn cynnwys mwy na 30% o'i hetholwyr o fannau eraill;
- Yn ail, er bod cefnogaeth gref yn y sir dros gynnwys ardal a ddisgrifiwyd fel Glyndŵr, De Clwyd neu amrywiaeth o wahanol wardiau etholiadol, nid yw'r farn hon yn cael ei rhannu gan nifer sylweddol o sylwadau o'r ardaloedd dan sylw; ac
- Yn drydydd, gellid dychmygu petai'r dadleuon a wnaed o blaid Sir Drefaldwyn yn cael eu hystyried mor gymhellol ag amryw gyflwyniadau a ddarllenom ac a glywsom, yna fe allai'r Senedd fod wedi rhoi statws gwarchodedig iddi. Ond ni roddwyd statws o'r fath iddi.

111. Yn y bôn, mae hyn i gyd yn cyflwyno dau opsiwn ar gyfer unioni'r sefyllfa. Gallai Sir Drefaldwyn naill ai gael ei hymestyn ymhellach i'r gogledd, yn unol â'r Cynigion Cychwynnol, gyda rhai addasiadau ychwanegol angenrheidiol **neu** fe allai gynnwys rhan sylweddol o ardal Meirionnydd.

112. Mater o farn ydyw; ond rydym yn cymhwyso'r ffactorau statudol ac yn penderfynu o blaid yr olaf – uno gweddill yr etholaeth ag ardal o Feirionnydd cyn belled i'r gogledd-orllewin â Harlech i ffurfio etholaeth gydlynol yn ei rhinwedd ei hun, gan fodloni'r ffactorau statudol i'r graddau mwyaf sy'n bosibl mewn ardal wledig fawr⁸. Ni welwn unrhyw reswm sylfaenol pam na ddylai etholaeth ymestyn o ffin Lloegr i'r arfordir os yw ei dyluniad yn bodloni'r meini prawf statudol. Unwaith eto, mae ymhell o fewn yr ardal fwyaf a ganiateir.

113. Mae'r cynnig hwn yn amodol ar y penbleth sylfaenol yn yr ardal ehangach: nid oes digon o etholwyr, yn syml, i fodloni'r gwrthwynebiadau cryf a dderbyniwyd a'r amrediad etholiadol statudol heb dresmasu'n sylweddol ar ddwy o leiaf o etholaethau Dwyfor Meirionnydd, Sir Drefaldwyn a Glyndŵr ac Aberconwy, fel yr amlinellir yn y Cynigion Cychwynnol. O ran y ddwy olaf a enwyd, roedd y farn yn amrywio sut bynnag am eu cyfansoddiad o nifer o wahanol safbwyntiau.

114. Cynigiwn rhoi'r enw **Maldwyn a Meirionnydd/ Montgomeryshire and Meirionnydd** i'r etholaeth.

---

8 Hyd yn oed gan gyfrif am ffactorau fel daearyddiaeth cadwyn Berwyn.

115. Gan gyfrif am drosglwyddo ardal Meirionnydd (gweler uchod), rydym bellach yn argymhell creu etholaeth wedi'i seilio ar benrhyn Llŷn, ardaloedd Caernarfon/Bangor ac ymestyn i'r hyn sy'n etholaeth Aberconwy yn y Cynigion Cychwynnol.

116. Credwn fod tair prif fantais i hyn:

- Yn gyntaf, yn ein barn ni, mae'n caniatáu ar gyfer creu etholaeth yng Ngogledd-orllewin Cymru sy'n gwneud y mwyaf o hunaniaeth ddiwylliannol a nodweddion iaith Gymraeg yr ardal. Ystyriwn fod hyn yn flaenoriaeth drosfwaol; ond mae'r opsiynau yn yr ardal wedi'u cyfyngu gan y statws gwarchodedig a roddir i Ynys Môn. Cefnogwyd y cysyniad – sy'n debyg i'n cysyniad ni – gan Blaid Cymru.

Mae ein cynigion hefyd yn datrys y gwrthwynebiad cryf i'r Cynigion Cychwynnol ynglŷn â rhannu Dinas Bangor – efallai'n arbennig mewn perthynas â chymunedau Pentir a Phenrhosgarnedd a chynnwys Bethesda (Ogwen) yn etholaeth Aberconwy. Roedd nifer sylweddol iawn o wrthwynebiadau i'r ddau⁹ a chytunwn eu bod yn cynrychioli anfanteision sylweddol trwy greu rhaniadau o'r fath;

- Yn ail, gallai'r dewisiadau amgen greu gormod o ffiniau afreolaidd neu fympwyol o safbwynt cymuned leol yng nghyffiniau arfordir Gogledd Cymru – er y cydnabyddwn nad yw ein cynigion ni'n dileu'r mater hwn yn llwyr (gweler isod mewn perthynas â Rhiwabon a'r Waun yn arbennig); ac

- Yn drydydd, mae opsiynau cyfyngedig i fodloni'r amrediad etholiadol statudol yn gydlynol o ystyried (yn nhermau cymharol) teneurwydd y boblogaeth yng ngorllewin Gogledd Cymru a'i dwysedd ymhellach i'r dwyrain. Ond mae'r opsiwn a ffefrir gennym o leiaf yn fwy ffafriol i fodloni ei uchafiaeth yn gyffredinol.

117. Cynigiwn rhoi'r enw **Menai** i'r etholaeth.

ARFORDIR Y GOGLEDD A'R CYFFINIAU

118. Effaith net Menai yw mynnu bod ffiniau etholaethau ar hyd yr arfordir yn symud i'r dwyrain (ac i'r de i raddau llai) i fodloni'r amrediad etholiadol statudol.

119. Mae dau opsiwn dylunio sylfaenol ar gyfer yr ardal: Gogledd/De i gysylltu trefi arfordirol â'u cyffiniau neu Ddwyrain/Gorllewin (ar hyd yr A55), fel y cynigiwyd gan Blaid Cymru, er enghraifft. Roedd amrywiaeth barn unwaith eto; ond ar sail y ffactorau statudol – yn enwedig cysylltiadau lleol – ffafriwn y cyntaf.

120. Mae ein newidiadau arfaethedig yn sylweddol (yn enwedig o ran Aberconwy, ond efallai i raddau llai o ran Delyn); ond maen nhw'n gyson â llawer o'r cynrychiolaethau a dderbyniwyd. Rhoddir manylion llawn ar lefel ward yn Atodiad 1; ond i grynhoi, byddai Aberconwy¹⁰ a Chlwyd yn cael eu disodli gan yr etholaethau:

- **Conwy a Gorllewin Clwyd/Conwy and Clwyd West** (sy'n cynnwys ardaloedd fel Conwy, ardal Llandudno, Colwyn, Deganwy a Llandrillo yn Rhos); a

- **Dinbych a De Clwyd/Denbigh and Clwyd South** (sy'n cynnwys ardaloedd fel Dinbych, Bae Cinnel, Llanelwy, y Rhyl, Corwen a Llangollen). Felly, byddai'n cynnwys ardal sylweddol o etholaethau presennol Gorllewin Clwyd, De Clwyd a Dyffryn Clwyd.

121. Mae etholaeth Delyn yn aros ac yn cadw Prestatyn a chyffiniau'r dref. Fodd bynnag, dadleuodd sawl cynrychiolaeth o blaid rhoi'r enw **Dwyrain Clwyd/Clwyd East** i'r etholaeth. Cytunwn â hynny.

122. Nid yw'r trynewidiadau hyn yn bodloni'r holl wrthwynebiadau i'r Cynigion Cychwynnol ar draws yr ardal ehangach; ond efallai eu bod yn bodloni'r rhan fwyaf o'r cynrychiolaethau sy'n codi droeon, gan gynnwys:

⁹ Gan gynnwys gan Gynghorydd lleol mewn gwrandawriad cyhoeddus ynglŷn â Dinas Bangor a'r wardiau etholiadol yr effeithir arnynt.

¹⁰ Nodwn hefyd sawl cynrychiolaeth o'r ddwy ardal sy'n awgrymu nad yw Bangor ac Aberconwy yn ategu ei gilydd, fel y nodir yn y Cynigion Cychwynnol.

- Aduno cymunedau Bae Colwyn a Llandrillo yn Rhos yn un etholaeth (a wahanwyd yn y Cynigion Cychwynnol). Cefnogwyd hyn yn gryf gan yr Aelod Seneddol ac Aelod y Senedd dros Orllewin Clwyd – ac amlinellodd y cyntaf ei ddadleuon yn fanwl mewn gwrandawriad cyhoeddus. Roedd hyn yn destun cynrychiolaethau gan eraill hefyd, gan gynnwys mewn ail wrandawriad cyhoeddus. Cytunwn;
- Cynnal y cysylltiadau rhwng Bae Cinnel, y Rhyl a Thowyn yn un etholaeth, a oedd yn thema gyffredin mewn cynrychiolaethau niferus. Cytunwn, unwaith eto;
- Hefyd, cynnal y cysylltiadau rhwng Prestatyn a chymunedau amgylchynol fel Gronant, Ffynnongroew, Trelawnyd a Gwaenysgor;
- Dileu cymuned Rhuthun o etholaeth Delyn – thema gyffredin arall, gan gynnwys cynrychiolaethau gan yr Aelod Seneddol dros Ddyffryn Clwyd. Roedd rhannu'r ddwy gan Fryniau Clwyd yn ddadl ddilys yn ein barn ni, felly cytunwn; a
- Sicrhau bod wardiau etholiadol cyfagos Llangollen, Llangollen Wledig a Chorwen yn aros gyda'i gilydd (er bod gwahaniaeth barn o ran pa etholaeth oedd yn fwyaf priodol – roedd rhai ymatebwyr yn ffafrio eu huno ag etholaeth bresennol Dwyfor Meirionnydd, tra bod eraill yn ffafrio datrysiaid “Clwyd” neu Wrecsam);

Y GOGLEDD-DDWYRAIN

123. A hithau'n ardal gymharol ddwys ei phoblogaeth, mae'r materion yn troi unwaith eto o amgylch bodloni uchafiaeth yr amrediad etholiadol statudol. Mae hyn yn arbennig o wir mewn dwy ardal a oedd yn destun gwrthwynebiadau.

124. Roedd sawl cynrychiolaeth yn cefnogi cynnwys wardiau etholiadol y Fflint a Bagillt yn etholaeth **Alun a Glannau Dyfrdwy/Alyn and Deeside**, nid Delyn/Dwyrain Clwyd. Fodd bynnag, mae'r chwe ward sy'n fwyaf uniongyrchol gysylltiedig (o Orllewin Bagillt i Oakenholt y Fflint) yn cynnwys mwy na 12,500 o etholwyr. Felly, byddai'r amrediad etholiadol statudol yn cael ei danseilio'n ddifrifol yn y ddwy etholaeth heb addasiadau mawr, a deuwn i'r casgliad nad yw'r gwrthgynigion i fodloni'r gofyniad hwnnw'n gwella cydlynid cyffredinol yr ardal.

125. Felly, ffafriwn fodel sy'n debyg i'r Cynigion Cychwynnol ar gyfer yr etholaeth; ond gan drosglwyddo llai o wardiau etholiadol, sef trosglwyddo Llaneurgain a Neuadd Llaneurgain i Alun a Glannau Dyfrdwy o Ddelyn/Dwyrain Clwyd (a gynigiwyd gan un ymatebwr mewn gwrandawriad cyhoeddus). Byddai'r etholaeth gyntaf hefyd yn cynnwys wardiau etholiadol yr Orsedd a Marford a Hoseley o Wrecsam. Mae'n ymddangos bod gan yr Orsedd, yn arbennig, ryw faint o gysylltiad ag Alun a Glannau Dyfrdwy.

126. Yn unol â hynny, cydnabyddwn y bydd llawer o'r farn bod ein cynnig ynglŷn ag etholaeth **Wrecsam/Wrexham** yn llai na delfrydol (fel yr oedd y Cynigion Cychwynnol); ond heb ddatgysylltu rhai o'r wardiau etholiadol, mae'n amhosibl bodloni'r amrediad etholiadol statudol heb dresmasu'n sylweddol ar ardaloedd eraill, ac ystyriwn fod hynny'n annymunol. Dyna pam na ddilynem wrthgynnig Ceidwadwyr Cymru, er enghraifft. Yn arbennig, daethom i'r casgliad nad oedd eu dyluniad ar gyfer etholaeth “Dwyrain Clwyd” yn cyd-fynd â phwys y dystiolaeth o'r ardal.

127. Am resymau tebyg i'r Fflint/Bagillt, nid oeddem yn gallu bodloni'r gwrthwynebiadau i eithrio ardaloedd Rhiwabon, Llangollen a'r Waun o etholaeth Wrecsam.

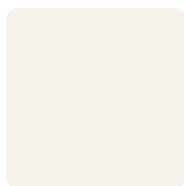
128. Cydnabyddwn y cynrychiolaethau o'r cymunedau hyn sy'n amlygu'r cysylltiadau lleol â Wrecsam; ond nid oes modd eu cynnwys i gyd yn yr etholaeth oherwydd byddai hynny'n mynd â nifer yr etholwyr tua 10-15,000 yn uwch na'r uchafswm etholiadol statudol, yn dibynnu ar ble y byddai'r ffiniau'n cael eu tynnu. I'r gwrthwyneb, byddai nifer yr etholwyr yn yr etholaeth wedi'i seilio ar Sir Drefaldwyn (o dan y Cynigion Cychwynnol neu ein cynigion amgen ni) yn gostwng islaw'r isafswm sy'n ofynnol.

129. Roedd y rhan fwyaf o'r cynrychiolwyr etholedig yn derbyn hyn, yn benodol neu'n ymhlwg.

130. Fodd bynnag, byddai ein dewis amgen yn galluogi gwyrddroi'r cynnig yn y Cynigion Cychwynnol i drosglwyddo wardiau etholiadol Brymbo a Mwynglawdd o Wrecsam i Alun a Glannau Dyfrdwy. Mae hyn wedi bod yn destun gwrthwynebiadau niferus, a gefnogwyd gan yr Aelodau Seneddol dros Wrecsam a De Clwyd (yn ysgrifenedig ac mewn gwrandawriad cyhoeddus), yn ogystal â chynrychiolwyr etholedig eraill. Cytunwn â'r farn hon.

YNYS MÔN

131. Nid yw'r etholaeth wedi newid o ystyried ei statws gwarchodedig o dan delerau'r Arolwg.

Adran Ch:

Enwi a Dynodi

132. Ein man cychwyn yn y cyd-destun hwn yw gofynion y Ddeddf a pholisi datganedig y Comisiwn, fel y'u hamlinellir ar dudalennau 6 a 7 y Cynigion Cychwynnol.

133. Cytunwn i raddau helaeth â'r enwau a roddwyd i'r etholaethau arfaethedig yn y Cynigion Cychwynnol lle yr argymhellwn newidiadau cymharol fach neu ddim newidiadau i ffiniau. Y ddwy eithriad yw Pontypridd a Delyn, fel y nodwyd uchod.

134. Mewn mannau eraill, lle y cynigiwn newidiadau mwy sylweddol i ffiniau, argymhellir enwau amgen – a nodwyd hefyd mewn mannau amrywiol uchod.

135. Fodd bynnag, pan fydd y Comisiynwyr wedi penderfynu sut i symud ymlaen, argymhellwn y dylai'r Comisiwn wirio'r enwau lleoedd yn derfynol gyda Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg a'r awdurdodau lleol dan sylw o dan delerau Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

136. Er mwyn osgoi amheuaeth, nid ydym yn cynnig ymgynghoriad arall ar y mater hwn. Yn syml, dymunwn sicrhau cywirdeb llwyr (a'r enwau gorau ar etholaethau o safbwynt y cymunedau maen nhw'n eu gwasanaethu) gan na fyddai'r un ohonom yn honni bod yn arbenigwyr ieithyddol. Sut bynnag, argymhellwn roi'r enw Cymraeg yn gyntaf, fel y nodwyd ym mhrif ran yr adroddiad hwn uchod.

137. Yng nghyd-destun dynodi, rydym wedi dilyn y ddeddfwriaeth a pholisi presennol y Comisiwn, unwaith eto. Mae'r rhan fwyaf wedi'u dynodi'n etholaethau sirol: yr eithriadau yw'r etholaethau bwrdeistrefol arfaethedig hynny a restrir yn nhrefn yr wyddor isod:

- Y Barri, Penarth a De Caerdydd;
- Canol a Dwyrain Caerdydd;
- Gogledd Caerdydd;
- Gorllewin Caerdydd;
- Dwyrain Casnewydd;
- Dwyrain Abertawe.

Materion eraill

138. Yn gyntaf, wrth lunio'r cynigion hyn, credwn yr oedd dyletswydd arnom i fyfyrion o leiaf ar b'un a fyddent yn gwella **cyfranogiad yn y broses ddemocrataidd** ai peidio (ni waeth pa mor anuniongyrchol). Mae Llywodraeth y Deyrnas Unedig, Llywodraeth Cymru, Comisiwn y Senedd, y Comisiwn Etholiadol, Awdurdodau Lleol ac eraill yn ymroi llawer o amser ac ymdrech i'w hyrwyddo, ac maen nhw'n iawn i wneud hynny.

139. Mae cynyddu cyfranogiad yn amcan a rennir gan yr holl randdeiliaid – ni ddaethom ar draws unrhyw un a oedd yn gwrthwynebu. Fodd bynnag, mae'r cyd-destun etholiadol yng Nghymru yn gynyddol gymhleth o safbwynt yr etholwr – a gallai'r cymhlethdod hwn rwystro cyfranogiad mewn rhai amgylchiadau.

140. Nid yw ein cylch gorchwyl yn ymestyn mewn unrhyw ffordd i etholiadau datganoledig neu faterion cyfansoddiadol; ond mae etholiadau gwahanol yng Nghymru eisoes yn cael eu cynnal o dan systemau pleidleisio gwahanol, etholfreintiau amrywiol rhyngddynt ac, o bosibl yn y dyfodol, olion traed gwahanol o ran etholaethau daearyddol. Felly, deawn i'r casgliad mai ar yr ymylon eithafol y byddai ein cynigion yn cael unrhyw effaith ar gyfranogiad. Er hynny, credwn ei bod yn bwysig cofnodi'r ffaith ein bod wedi ystyried y mater, o leiaf, o fewn cyfyngiadau ein cylch gorchwyl.

141. Yn ail, derbyniwyd rhai cynrychiolaethau gan **weinyddwyr etholiadol** yn ymwneud â newidiadau a allai wneud eu rôl yn fwy cymhleth. Y rheswm am hyn, yn y bôn, yw po leiaf y mae etholaethau a phrif awdurdodau lleol yn cydffinio, y mwyaf cymhleth y daw'r sefyllfa o safbwynt gweinyddol.

142. Cydnabyddwn resymeg y dadleuon hyn; ond wrth ddadansoddi'n derfynol, roeddem yn teimlo bod rhaid i ni eu hystyried yn eilaidd. Mae'r cymhlethdod cynyddol a drafodwyd uchod yn ffaith – ni waeth am ganlyniad yr arolwg hwn. Er hynny, yn ein cynigion ni, mae mwy o etholaethau wedi'u cynnwys o fewn un ardal weinyddol awdurdod lleol na'r Cynigion Cychwynnol, fel y nodir isod.

143. Yn drydydd, mae cynrychiolaethau ysgrifenedig a llafar wedi cyfeirio at effaith y Cynigion Cychwynnol (neu unrhyw rai eraill) ar **lwyth gwaith Aelodau Seneddol a'u staff cymorth**, yn enwedig lle byddai ffiniau etholaeth newydd yn golygu bod angen cysylltu â dau neu fwy o awdurdodau lleol, er enghraifft. Mae'n bwynt dilyn; ond mae hefyd yn wir bod y llwyth gwaith hwn yn cael ei rannu bellach rhwng Aelodau Seneddol ac Aelodau o'r Senedd, yn enwedig lle mae etholaeth yn cael ei chynrychioli gan Aelod Seneddol ac Aelod o'r Senedd o'r un blaid wleidyddol, sy'n aml yn rhannu swyddfa etholaeth.

144. Yn bedwerydd, cyfeiriwyd at ffiniau etholaeth yn torri ar draws ardaloedd gweinyddol **cynghorau tref neu gymuned**. Unwaith eto, mae'n bwynt dilyn. Fodd bynnag, yn ein barn ni, ystyriaeth eilaidd arall yw hyn yn sicr.

145. Derbyniwn bolisi presennol y Comisiwn ynglŷn â rhagdybiaeth yn erbyn "cymunedau hollt"; ond nid yw daearyddiaeth cynghorau tref a chymuned yn rhychwantu Cymru gyfan (o bell ffordd) – neu hyd yn oed ardaloedd cyfan rhai etholaethau presennol. Felly, o ystyried yr amryw lefelau llywodraethu yng Nghymru, mae'r anghysondeb hwn yn anochel bron yn rhywle. Heriwn hefyd p'un a yw ffiniau cynghorau cymuned a chanfyddiad y cyhoedd o gymuned yr un fath mewn rhai ardaloedd.

Casgliad

146. Rhoddir map yn Atodiad 2 sy'n dangos y darlun cyffredinol a gynhyrchir gan ein hargymhellion.

147. I grynhoi, deawn i'r casgliad fod y Cynigion Cychwynnol yn cynrychioli sail gadarn ar gyfer mwy na hanner yr etholaethau yng Nghymru gyda mân newidiadau yn unig neu ddim newidiadau. Fodd bynnag, mae ardaloedd lle y credwn fod dull arall yn amgenach.

148. Nid ydym yn cytuno â'r holl wrthwynebiadau; ond mae ein dull yn bodloni mwyafrif sylweddol o'r themâu sy'n codi droeon yr ydym yn cytuno â nhw. Fodd bynnag, mae bron yn sicr y bydd ein cynigion yn ysgogi gwrthwynebiad lleol, y bydd rhywfaint ohono'n groch. Ond anogwn yr holl ymatebwyr i ystyried sefyllfa ehangach Cymru gyfan. Ni allem wneud fel arall.

149. O ran y cydweddiad â ffiniau prif awdurdodau lleol, mae ein cynigion yn cynnwys dwy etholaeth sy'n pontio tair ffin awdurdod lleol¹ tra bod un yn y Cynigion Cychwynnol; ond mae ein cynigion ni'n cynnwys 19 o etholaethau mewn un awdurdod lleol, o gymharu â 17 yn y Cynigion Cychwynnol a thair etholaeth yn llai sy'n rhychwantu dwy ardal awdurdod lleol. At hynny, mae gan y Cynigion Cychwynnol a'r cynigion hyn yr un nifer o etholaethau sy'n uwch neu'n is na chwota etholiadol y Deyrnas Unedig.

150. Cysyniad goddrychol ydyw, efallai; ond, at ei gilydd, credwn fod y cynigion hyn yn decach ac yn fwy cytbwys yn gyffredinol. Yn benodol, rydym wedi ceisio datrys materion a gwrthwynebiadau yn yr ardal uniongyrchol (a/neu gyfagos) lle maen nhw'n codi a, lle y bo'n bosibl, nid ymhellach i ffwrdd. Ni ddylai ac ni all map etholiadol Cymru droi o amgylch nifer gyfyngedig o etholaethau neu ardaloedd, yn ein barn ni.

151. Fodd bynnag, diweddwn lle y dechreuom: nid oes datrysiad perffaith ar sail Cymru gyfan.

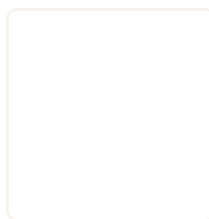
STEVEN PHILLIPS (Comisiynydd Cynorthwyol Arweiniol)

ANDREW CLEMES

Dr GWENLLIAN LANSDOWN DAVIES

Dr ARUN MIDHA

Comisiynwyr Cynorthwyol

---

¹ Sgil-gynyrch cadw ward unigol Llangollen Wledig gyda gweddill ei hardal uniongyrchol – gweler paragraff 122 uchod.

Atodiad A:

Gwybodaeth a Data Manwl am Wardiau Etholiadol

Ward Etholiadol	Etholwy	Etholaeth Arfaethedig
Aston	2,508	Alun a Glannau Dyfrdwy
Gogledd Ddwyrain Brychdyn	1,723	Alun a Glannau Dyfrdwy
De Brychdyn	3,325	Alun a Glannau Dyfrdwy
Dwyrain Bistre Bwcle	2,653	Alun a Glannau Dyfrdwy
Gorllewin Bistre Bwcle	3,182	Alun a Glannau Dyfrdwy
Mynydd Bwcle	2,555	Alun a Glannau Dyfrdwy
Pentrobin Bwcle	4,181	Alun a Glannau Dyfrdwy
Caergwrle	1,225	Alun a Glannau Dyfrdwy
Canol Cei Conna	2,213	Alun a Glannau Dyfrdwy
Cei Conna Golftyn	3,688	Alun a Glannau Dyfrdwy
De Cei Conna	4,494	Alun a Glannau Dyfrdwy
Cei Conna Gwepira	1,647	Alun a Glannau Dyfrdwy
Ewlo	4,327	Alun a Glannau Dyfrdwy
Penarlâg	1,623	Alun a Glannau Dyfrdwy
Higher Kinnerton	1,373	Alun a Glannau Dyfrdwy
Yr Hôb	2,042	Alun a Glannau Dyfrdwy
Llanfynydd	1,483	Alun a Glannau Dyfrdwy
Mancot	2,516	Alun a Glannau Dyfrdwy
Marford a Hoseley	1,824	Alun a Glannau Dyfrdwy
Northop	2,596	Alun a Glannau Dyfrdwy
Northop Hall	1,398	Alun a Glannau Dyfrdwy
Penyffordd	3,543	Alun a Glannau Dyfrdwy
Queensferry	1,248	Alun a Glannau Dyfrdwy
Yr Orsedd	2,643	Alun a Glannau Dyfrdwy
Saltney Cyffordd Yr Wyddgrug	1,100	Alun a Glannau Dyfrdwy
Saltney Stonebridge	2,672	Alun a Glannau Dyfrdwy
Sealand	2,026	Alun a Glannau Dyfrdwy
Dwyrain Shotton	1,219	Alun a Glannau Dyfrdwy
Shotton Uchaf	1,669	Alun a Glannau Dyfrdwy
Gorllewin Shotton	1,464	Alun a Glannau Dyfrdwy
Treuddyn	1,346	Alun a Glannau Dyfrdwy

71,506

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Adamsdown	5,692	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
Baruc	6,080	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
Butetown	7,834	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
Buttrills	4,447	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
Cadog	7,244	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
Castleland	3,442	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
Cornerswell	4,069	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
Court	3,370	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
Grangetown	13,257	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
Llandoche	1,578	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
Plymouth	4,584	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
St. Augustine's	5,318	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
Stanwell	3,365	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth
Sili	3,696	Y Barri, Dê Caerdydd a Phenarth

73,976

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Aberbargod	2,706	Blaenau Gwent a Rhymni
Abertyleri	3,074	Blaenau Gwent a Rhymni
Badminton	2,452	Blaenau Gwent a Rhymni
Bargod	4,431	Blaenau Gwent a Rhymni
Cendl	2,717	Blaenau Gwent a Rhymni
Blaenau	3,497	Blaenau Gwent a Rhymni
Brynmawr	4,028	Blaenau Gwent a Rhymni
Cwm	3,254	Blaenau Gwent a Rhymni
Cwmtyleri	3,383	Blaenau Gwent a Rhymni
Cwm Darren	1,870	Blaenau Gwent a Rhymni
Gogledd Glynebwy	3,268	Blaenau Gwent a Rhymni
De Glynebwy	2,959	Blaenau Gwent a Rhymni
Georgetown	3,091	Blaenau Gwent a Rhymni
Gilfach	1,534	Blaenau Gwent a Rhymni
Llanhilledd	3,387	Blaenau Gwent a Rhymni
Moriah	3,128	Blaenau Gwent a Rhymni
Nant-y-glo	3,350	Blaenau Gwent a Rhymni
Tredeggar Newydd	3,357	Blaenau Gwent a Rhymni
Pontlotyn	1,432	Blaenau Gwent a Rhymni
Rasa	2,463	Blaenau Gwent a Rhymni
Sirhywi	4,210	Blaenau Gwent a Rhymni
Six Bells	1,740	Blaenau Gwent a Rhymni
Canol a Gorllwein Tredeggar	4,027	Blaenau Gwent a Rhymni
Twyncarno	1,721	Blaenau Gwent a Rhymni

71,079

Ward Etholiadol	Etholwy	Etholaeth Arfaethedig
Abercynffig	1,868	Pen-y-bont ar Ogwr
Betws	1,595	Pen-y-bont ar Ogwr
Melin Ifan Ddu	1,839	Pen-y-bont ar Ogwr
Blaengarw	1,333	Pen-y-bont ar Ogwr
Bracla	8,276	Pen-y-bont ar Ogwr
Bryncethin	1,261	Pen-y-bont ar Ogwr
Bryncoch	1,757	Pen-y-bont ar Ogwr
Cefn Cribwr	1,180	Pen-y-bont ar Ogwr
Cefn Glas	1,360	Pen-y-bont ar Ogwr
Coety	3,006	Pen-y-bont ar Ogwr
Corneli	5,359	Pen-y-bont ar Ogwr
Llangrallo Isaf	1,160	Pen-y-bont ar Ogwr
Felindre	2,087	Pen-y-bont ar Ogwr
Hendre	3,175	Pen-y-bont ar Ogwr
Litchard	2,080	Pen-y-bont ar Ogwr
Llangeinor	887	Pen-y-bont ar Ogwr
Llangewydd a Brynhyfryd	1,878	Pen-y-bont ar Ogwr
Llangynwyd	2,351	Pen-y-bont ar Ogwr
Morfa	3,210	Pen-y-bont ar Ogwr
Nant-y-moel	1,745	Pen-y-bont ar Ogwr
Castellnewydd	4,287	Pen-y-bont ar Ogwr
Bro Ogwr	2,357	Pen-y-bont ar Ogwr
Hengastell	3,783	Pen-y-bont ar Ogwr
Pendre	1,654	Pen-y-bont ar Ogwr
Pen-prysg	2,474	Pen-y-bont ar Ogwr
Pen-y-fai	1,853	Pen-y-bont ar Ogwr
Pontycymer	1,773	Pen-y-bont ar Ogwr
Pil	5,545	Pen-y-bont ar Ogwr
Sarn	1,786	Pen-y-bont ar Ogwr
Ynysawdre	2,748	Pen-y-bont ar Ogwr

75,667

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Abergwili	1,912	Caerfyrddin
Rhydaman	1,984	Caerfyrddin
Y Betws	1,825	Caerfyrddin
Gogledd Tref Caerfyrddin	3,691	Caerfyrddin
De Tref Caerfyrddin	2,746	Caerfyrddin
Gorllewin Tref Caerfyrddin	3,601	Caerfyrddin
Cenarth	1,669	Caerfyrddin
Cil-y-cwm	1,175	Caerfyrddin
Cynwyl Elfed	2,468	Caerfyrddin
Cynwyl Gaeo	1,351	Caerfyrddin
Y Garnant	1,558	Caerfyrddin
Glanaman	1,802	Caerfyrddin
Lacharn	2,161	Caerfyrddin
Llanboidy	1,705	Caerfyrddin
Llanddarog	1,678	Caerfyrddin
Llandeilo	2,307	Caerfyrddin
Llanymddyfri	1,963	Caerfyrddin
Llandybie	3,277	Caerfyrddin
Llanegwad	2,040	Caerfyrddin
Llanfihangel Aberbythych	1,503	Caerfyrddin
Llanfihangel-ar-arth	2,196	Caerfyrddin
Llangadog	1,629	Caerfyrddin
Llanger	2,772	Caerfyrddin
Llangynnwr	2,077	Caerfyrddin
Llansteffan	1,656	Caerfyrddin
Llanybydder	2,027	Caerfyrddin
Maenordeilo a Salem	1,816	Caerfyrddin
Pen-y-groes	2,347	Caerfyrddin
Pontaman	2,092	Caerfyrddin
Pontaman (ar wahan)	0	Caerfyrddin
Cwarter Bach	2,218	Caerfyrddin
Saron	3,353	Caerfyrddin
Sanclêr	2,500	Caerfyrddin
Tre-lech	1,754	Caerfyrddin
Hendy-gwyn-ar Daf	1,830	Caerfyrddin

72,683

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Cwm Aber	4,655	Caerffili
Bedwas, Trethomas a Machen	7,902	Caerffili
Cefn Fforest	2,845	Caerffili
Hengoed	4,055	Caerffili
Llanbradach	3,239	Caerffili
Maesycwmwr	1,811	Caerffili
Morgan Jones	5,636	Caerffili
Nelson	3,563	Caerffili
Pengam	2,760	Caerffili
Penyrheol	9,021	Caerffili
Pontllan-fraith	6,343	Caerffili
Sant Catwg	5,579	Caerffili
Sant James	4,267	Caerffili
Sant Martin	6,582	Caerffili
Ystrad Mynach	4,067	Caerffili

72,325

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Cathays	13,099	Canol a Dwyrain Caerdydd
Gabalfa	5,922	Canol a Dwyrain Caerdydd
Llanrhymni	7,758	Canol a Dwyrain Caerdydd
Pen-y-lan	9,858	Canol a Dwyrain Caerdydd
Plasnewydd	12,285	Canol a Dwyrain Caerdydd
Tredelerch	6,536	Canol a Dwyrain Caerdydd
Y Sblot	9,081	Canol a Dwyrain Caerdydd
Trowbridge	11,076	Canol a Dwyrain Caerdydd

75,615

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Cyncoed	8,475	Gogledd Caerdydd
Y Mynydd Bychan	9,611	Gogledd Caerdydd
Llys-faen	2,942	Gogledd Caerdydd
Llanisien	13,492	Gogledd Caerdydd
Pentwyn	10,783	Gogledd Caerdydd
Pontpennau/Yr Hen Laneirwg	8,047	Gogledd Caerdydd
Rhiwbeina	9,354	Gogledd Caerdydd
Yr Eglwys Newydd a Tongwynlais	12,928	Gogledd Caerdydd

75,632

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Caerau	7,859	Gorllewin Caerdydd
Treganna	11,457	Gorllewin Caerdydd
Creigiau/Sain Ffagan	4,409	Gorllewin Caerdydd
Trelái	9,576	Gorllewin Caerdydd
Y Tyllgoed	9,642	Gorllewin Caerdydd
Llandaf	7,078	Gorllewin Caerdydd
Ystum Taf	5,992	Gorllewin Caerdydd
Pentyrch	2,819	Gorllewin Caerdydd
Radur	5,425	Gorllewin Caerdydd
Glanyrafon	9,621	Gorllewin Caerdydd

73,878

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Aberaeron	1,088	Ceredigion Preseli
Aber-porth	1,839	Ceredigion Preseli
Aberteifi /Cardigan-Mwldan	1,522	Ceredigion Preseli
Aberteifi/ Cardigan-Rhyd-y-Fuwch	895	Ceredigion Preseli
Aberteifi/ Cardigan-Teifi	824	Ceredigion Preseli
Aberystwyth Bronglais	936	Ceredigion Preseli
Aberystwyth Canol/Central	1,358	Ceredigion Preseli
Aberystwyth Gogledd/North	1,478	Ceredigion Preseli
Aberystwyth Penparcau	2,084	Ceredigion Preseli
Aberystwyth Rheidol	1,776	Ceredigion Preseli
Beulah	1,413	Ceredigion Preseli
Y Borth	1,677	Ceredigion Preseli
Capel Dewi	1,068	Ceredigion Preseli
Ceulan-a-Maesmor	1,551	Ceredigion Preseli
Cilgerran	1,594	Ceredigion Preseli
Ciliau Aeron	1,613	Ceredigion Preseli
Clydau	1,189	Ceredigion Preseli
Crymych	2,099	Ceredigion Preseli
Dinas Cross	1,313	Ceredigion Preseli
Faenor	1,985	Ceredigion Preseli
Gogledd Ddwyrain Abergwaun	1,495	Ceredigion Preseli
Gogledd Orllewin Abergwaun	1,208	Ceredigion Preseli
Wdig	1,509	Ceredigion Preseli
Llanbedr Pont Steffan	1,660	Ceredigion Preseli
Llannarth	1,222	Ceredigion Preseli
Llanbadarn Fawr - Padarn	767	Ceredigion Preseli
Llanbadarn Fawr - Sulien	973	Ceredigion Preseli
Llandyfriog	1,466	Ceredigion Preseli
Llandysiliogogo	1,653	Ceredigion Preseli
Tref Llandysul	1,067	Ceredigion Preseli
Llanfarian	1,193	Ceredigion Preseli
Llanfihangel Ystrad	1,666	Ceredigion Preseli
Llangeitho	1,168	Ceredigion Preseli
Llangybi	1,186	Ceredigion Preseli
Llanrhian	1,232	Ceredigion Preseli
Llanrhystyd	1,255	Ceredigion Preseli
Llansanffraid	1,935	Ceredigion Preseli
Llanwenog	1,419	Ceredigion Preseli
Lledrod	1,812	Ceredigion Preseli
Maenclochog	2,462	Ceredigion Preseli
Melindwr	1,578	Ceredigion Preseli
Ceinewydd	810	Ceredigion Preseli
Trefdraeth	878	Ceredigion Preseli
Penbryn	1,762	Ceredigion Preseli
Pen-parc	1,933	Ceredigion Preseli
Scleddau	1,158	Ceredigion Preseli
Llandudoch	1,775	Ceredigion Preseli
Tirymynach	1,403	Ceredigion Preseli
Trefeurig	1,382	Ceredigion Preseli
Tregaron	951	Ceredigion Preseli
Troed-yr-aur	1,110	Ceredigion Preseli
Ystwyth	1,673	Ceredigion Preseli

74,063

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Argoed	2,167	Dwyrain Clwyd
Dwyrain Bagillt	1,413	Dwyrain Clwyd
Gorllewin Bagillt	1,625	Dwyrain Clwyd
Brynffordd	1,789	Dwyrain Clwyd
Caerwys	2,050	Dwyrain Clwyd
Cilcain	1,519	Dwyrain Clwyd
Dyserth	1,882	Dwyrain Clwyd
Ffynnongroyw	1,474	Dwyrain Clwyd
Castell Y Fflint	1,426	Dwyrain Clwyd
Coleshill Y Fflint	2,938	Dwyrain Clwyd
Oakenholt Y Fflint	2,538	Dwyrain Clwyd
Trelawny Y Fflint	2,710	Dwyrain Clwyd
Maes-glas	1,983	Dwyrain Clwyd
Gronant	1,257	Dwyrain Clwyd
Waun	1,646	Dwyrain Clwyd
Gwernymynydd	1,399	Dwyrain Clwyd
Helygain	1,427	Dwyrain Clwyd
Canol Treffynnon	1,465	Dwyrain Clwyd
Dwyrain Treffynnon	1,383	Dwyrain Clwyd
Gorllewin Treffynnon	1,762	Dwyrain Clwyd
Coed-llai	1,627	Dwyrain Clwyd
Llanarmon-yn-Iâl/Llandegla	2,033	Dwyrain Clwyd
Broncoed Yr Wyddgrug	2,134	Dwyrain Clwyd
Dwyrain Yr Wyddgrug	1,556	Dwyrain Clwyd
De Yr Wyddgrug	2,201	Dwyrain Clwyd
Gorllewin Yr Wyddgrug	1,956	Dwyrain Clwyd
Mostyn	1,458	Dwyrain Clwyd
New Brighton	2,414	Dwyrain Clwyd
Canol Prestatyn	2,829	Dwyrain Clwyd
Dwyrain Prestatyn	3,162	Dwyrain Clwyd
Prestatyn Allt Melyd	1,529	Dwyrain Clwyd
Gogledd Prestatyn	4,729	Dwyrain Clwyd
De Orllewin Prestatyn	2,861	Dwyrain Clwyd
Trelawnyd a Gwaenysgor	1,496	Dwyrain Clwyd
Chwitffordd	1,911	Dwyrain Clwyd

69,749

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Betws-yn-Rhos	1,623	Conwy a Gorllewin Clwyd
Bettws-y-Coed	967	Conwy a Gorllewin Clwyd
Caerhun	1,677	Conwy a Gorllewin Clwyd
Colwyn	3,373	Conwy a Gorllewin Clwyd
Conwy	3,295	Conwy a Gorllewin Clwyd
Craig-y-Don	2,685	Conwy a Gorllewin Clwyd
Crwst	1,581	Conwy a Gorllewin Clwyd
Deganwy	3,289	Conwy a Gorllewin Clwyd
Eglwysbach	1,257	Conwy a Gorllewin Clwyd
Eirias	2,800	Conwy a Gorllewin Clwyd
Gele	3,997	Conwy a Gorllewin Clwyd
Glyn	3,088	Conwy a Gorllewin Clwyd
Gogarth	2,795	Conwy a Gorllewin Clwyd
Gower	850	Conwy a Gorllewin Clwyd
Llanddulas	1,353	Conwy a Gorllewin Clwyd
Llandrillo-yn-Rhos	6,110	Conwy a Gorllewin Clwyd
Llangernyw	1,104	Conwy a Gorllewin Clwyd
Llansanffraid	1,814	Conwy a Gorllewin Clwyd
Llysfaen	1,906	Conwy a Gorllewin Clwyd
Marl	3,539	Conwy a Gorllewin Clwyd
Mochdre	1,425	Conwy a Gorllewin Clwyd
Mostyn	2,758	Conwy a Gorllewin Clwyd
Penrhyn	3,874	Conwy a Gorllewin Clwyd
Pensarn	2,274	Conwy a Gorllewin Clwyd
Rhiw	4,991	Conwy a Gorllewin Clwyd
Trefriw	1,026	Conwy a Gorllewin Clwyd
Tudno	3,591	Conwy a Gorllewin Clwyd
Uwch Conwy	1,276	Conwy a Gorllewin Clwyd

70,318

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Abergele Pensarn	1,959	Dinbych a Dê Clwyd
Bodelwyddan	1,612	Dinbych a Dê Clwyd
Corwen	1,799	Dinbych a Dê Clwyd
Canol Dinbych	1,462	Dinbych a Dê Clwyd
Dinbych Isaf	3,483	Dinbych a Dê Clwyd
Dinbych Uchaf/Henllan	2,265	Dinbych a Dê Clwyd
Efenechdyd	1,321	Dinbych a Dê Clwyd
Bae Cinmel	4,607	Dinbych a Dê Clwyd
Llanbedr Dyffryn Clwyd/Llangynhafal	1,170	Dinbych a Dê Clwyd
Llandrillo	931	Dinbych a Dê Clwyd
Llandyrnog	1,765	Dinbych a Dê Clwyd
Llanfair Dyffryn Clwyd/Gwyddelwern	1,830	Dinbych a Dê Clwyd
Llangollen	3,302	Dinbych a Dê Clwyd
Llangollen Wledig	1,631	Dinbych a Dê Clwyd
Llanrhaeadr-yng-Nghinmeirch	1,496	Dinbych a Dê Clwyd
Llansannan	1,495	Dinbych a Dê Clwyd
Pentre Mawr	2,861	Dinbych a Dê Clwyd
Rhuddlan	2,913	Dinbych a Dê Clwyd
Dwyrain Y Rhyl	3,693	Dinbych a Dê Clwyd
De Y Rhyl	2,874	Dinbych a Dê Clwyd
De Ddwyrain Y Rhyl	6,253	Dinbych a Dê Clwyd
De Orllewin Y Rhyl	3,732	Dinbych a Dê Clwyd
Gorllewin Y Rhyl	3,283	Dinbych a Dê Clwyd
Rhuthun	4,260	Dinbych a Dê Clwyd
Dwyrain Llanelwy	1,472	Dinbych a Dê Clwyd
Gorllewin Llanelwy	1,290	Dinbych a Dê Clwyd
Tywyn	1,845	Dinbych a Dê Clwyd
Trefnant	1,503	Dinbych a Dê Clwyd
Tremeirchion	1,344	Dinbych a Dê Clwyd
Uwchaled	1,139	Dinbych a Dê Clwyd

70,590

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Bigyn	4,544	Llanelli
Porth Tywyn	3,278	Llanelli
Bynea	3,282	Llanelli
Dafen	2,456	Llanelli
Elli	2,357	Llanelli
Felin-foel	1,334	Llanelli
Glan-y-môr	4,312	Llanelli
Glyn	1,661	Llanelli
Gorslas	3,906	Llanelli
Hendy	2,697	Llanelli
Hengoed	3,352	Llanelli
Cydweli	2,818	Llanelli
Llangennech	3,954	Llanelli
Llangyndeyrn	2,905	Llanelli
Llan-non	4,079	Llanelli
Lliedi	3,825	Llanelli
Llwynhendy	3,010	Llanelli
Pen-bre	3,417	Llanelli
Pontyberem	2,154	Llanelli
Llanismel	2,318	Llanelli
Swiss Valley	2,097	Llanelli
Trimsaran	1,887	Llanelli
Tŷ-croes	1,862	Llanelli
Tyisha	2,390	Llanelli

69,895

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Aberdulais	1,712	Dyffryn Lliw
Allt-wen	2,023	Dyffryn Lliw
Blaen-gwrach	1,491	Dyffryn Lliw
Gogledd Bryn-côch	1,787	Dyffryn Lliw
De Bryn-côch	4,547	Dyffryn Lliw
Llangatwg	1,365	Dyffryn Lliw
Clydach	5,821	Dyffryn Lliw
Coed-ffranc Ganol	2,892	Dyffryn Lliw
Gogledd Coed-ffranc	1,811	Dyffryn Lliw
Gorllewin Coed-ffranc	3,587	Dyffryn Lliw
Creunant	1,508	Dyffryn Lliw
Cwmllynfell	921	Dyffryn Lliw
Dyffryn	2,447	Dyffryn Lliw
Glyn-nedd	2,577	Dyffryn Lliw
Godre'r-graig	1,514	Dyffryn Lliw
Gorseinon	3,340	Dyffryn Lliw
Gwauncaegurwen	2,220	Dyffryn Lliw
Pontybrenin	3,506	Dyffryn Lliw
Llangyfelach	3,946	Dyffryn Lliw
Brynaman Isaf	1,040	Dyffryn Lliw
Mawr	1,438	Dyffryn Lliw
Onllwyn	935	Dyffryn Lliw
Penlle'r-gaer	2,553	Dyffryn Lliw
Penyrheol	4,621	Dyffryn Lliw
Pontardawe	4,283	Dyffryn Lliw
Pontarddulais	4,954	Dyffryn Lliw
Rhos	1,997	Dyffryn Lliw
Blaendulais	1,554	Dyffryn Lliw
Trebanos	1,092	Dyffryn Lliw
Ystalyfera	2,169	Dyffryn Lliw

75,651

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Aberdyfi	907	Maldwyn a Meirionnydd
Abermaw	1,591	Maldwyn a Meirionnydd
Y Bala	1,413	Maldwyn a Meirionnydd
Banwy	847	Maldwyn a Meirionnydd
Aberriw	1,102	Maldwyn a Meirionnydd
Bowydd a'r Rhiw	1,235	Maldwyn a Meirionnydd
Brithdir a Llanfachreth/Y Ganllwyd/Llanelltud	1,132	Maldwyn a Meirionnydd
Bryn-crug/Llanfihangel	772	Maldwyn a Meirionnydd
Caersŵs	1,831	Maldwyn a Meirionnydd
Cefn	3,768	Maldwyn a Meirionnydd
Gogledd y Waun	1,846	Maldwyn a Meirionnydd
De'r Waun	1,503	Maldwyn a Meirionnydd
Corris/Mawddwy	1,023	Maldwyn a Meirionnydd
Diffwys a Maenofferen	779	Maldwyn a Meirionnydd
Dolforwyn	1,652	Maldwyn a Meirionnydd
Gogledd Dolgellau	953	Maldwyn a Meirionnydd
De Dolgellau	1,072	Maldwyn a Meirionnydd
Dyffryn Ardudwy	1,169	Maldwyn a Meirionnydd
Dyffryn Ceiriog/Ceiriog Valley	1,685	Maldwyn a Meirionnydd
Ffordun	1,215	Maldwyn a Meirionnydd
Glantwymyn	1,701	Maldwyn a Meirionnydd
Cegidfa	1,827	Maldwyn a Meirionnydd
Harlech	1,516	Maldwyn a Meirionnydd
Llanbedr	768	Maldwyn a Meirionnydd
Llanbrynmair	798	Maldwyn a Meirionnydd
Llandderfel	1,135	Maldwyn a Meirionnydd
Llandrinio	1,763	Maldwyn a Meirionnydd
Llandysilio	1,441	Maldwyn a Meirionnydd
Llanfair Caereinion	1,301	Maldwyn a Meirionnydd
Llanfihangel	895	Maldwyn a Meirionnydd
Llanfyllin	1,217	Maldwyn a Meirionnydd
Llangelynin	1,625	Maldwyn a Meirionnydd
Llanrhaeadr-ym-Mochnant/Llansilin	1,815	Maldwyn a Meirionnydd
Llansanffraid	1,563	Maldwyn a Meirionnydd
Llanuwchllyn	686	Maldwyn a Meirionnydd
Llanwddyn	846	Maldwyn a Meirionnydd
Machynlleth	1,701	Maldwyn a Meirionnydd
Meifod	1,069	Maldwyn a Meirionnydd
Trefaldwyn	1,107	Maldwyn a Meirionnydd
Pen-y-cae	1,525	Maldwyn a Meirionnydd
Pen-y-Cae a De Rhiwabon	2,026	Maldwyn a Meirionnydd
Plas Madoc	1,169	Maldwyn a Meirionnydd
Rhiwcynon	1,724	Maldwyn a Meirionnydd
Rhiwabon	2,078	Maldwyn a Meirionnydd
Teigl	1,355	Maldwyn a Meirionnydd
Trawsfynydd	1,088	Maldwyn a Meirionnydd
Trewern	1,066	Maldwyn a Meirionnydd
Tywyn	2,476	Maldwyn a Meirionnydd
Y Trallwng Castell	962	Maldwyn a Meirionnydd
Y Trallwng Gungrog	1,995	Maldwyn a Meirionnydd
Y Trallwng Llannerchydol	1,602	Maldwyn a Meirionnydd

71,335

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Aberdaron	698	Menai
Abererch	986	Menai
Aber-soch	519	Menai
Arllechwedd	1,091	Menai
Bethel	1,025	Menai
Y Bontnewydd	865	Menai
Botwnnog	734	Menai
Bryn	1,390	Menai
Cadnant	1,514	Menai
Capel Ulo	1,284	Menai
Clynnog	736	Menai
Criccieth	1,280	Menai
Cwm-y-glo	753	Menai
Deiniol	920	Menai
Deiniolen	1,463	Menai
Dewi	1,301	Menai
Dolbenmaen	900	Menai
Efailnewydd/Buan	1,026	Menai
Garth	556	Menai
Gerlan	1,696	Menai
Glyder	1,257	Menai
Y Groeslon	1,374	Menai
Hendre	940	Menai
Hirael	1,066	Menai
Llanaelhaearn	1,187	Menai
Llanbedrog	709	Menai
Llanberis	1,613	Menai
Llanengan	847	Menai
Llanllyfni	915	Menai
Llanrug	1,396	Menai
Llanwnda	1,507	Menai
Llanystumdwy	1,547	Menai
Marchog	1,579	Menai
Menai (Bangor)	1,548	Menai
Menai (Caernarfon)	1,724	Menai
Morfa Nefyn	945	Menai
Nefyn	1,003	Menai
Ogwen	1,697	Menai
Pandy	1,463	Menai
Pant-yr-afon/Penmaenan	2,167	Menai
Pebblig (Caernarfon)	1,603	Menai
Penisa'r-waun	1,365	Menai
Penrhyndeudraeth	1,826	Menai
Pentir	2,159	Menai
Pen-y-groes	1,369	Menai
Dwyrain Porthmadog	1,178	Menai
Gorllewin Porthmadog	1,329	Menai
Porthmadog-Tremadog	933	Menai
Gogledd Pwllheli	1,528	Menai
De Pwllheli	1,310	Menai
Seiont	2,233	Menai
Tal-y-sarn	1,399	Menai
Tre-garth a Mynydd Llandygái	1,628	Menai
Tudweiliog	668	Menai
Waunfawr	1,298	Menai
Y Felinheli	1,803	Menai

70,850

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Gogledd Aberaman	3,609	Merthyr ac Aberdâr
De Aberaman	3,541	Merthyr ac Aberdâr
Dwyrain Aberdâr	4,909	Merthyr ac Aberdâr
Gorllewin Aberdâr/Llwyd-coed	7,404	Merthyr ac Aberdâr
Bedlinog	2,977	Merthyr ac Aberdâr
Cwmbach	3,751	Merthyr ac Aberdâr
Cyfarthfa	5,457	Merthyr ac Aberdâr
Dowlais	5,014	Merthyr ac Aberdâr
Gurnos	3,477	Merthyr ac Aberdâr
Hirwaun	3,167	Merthyr ac Aberdâr
Ynysowen	2,798	Merthyr ac Aberdâr
Y Parc	3,296	Merthyr ac Aberdâr
Penydarren	3,818	Merthyr ac Aberdâr
Pen-y-waun	1,973	Merthyr ac Aberdâr
Plymouth	4,096	Merthyr ac Aberdâr
Y Rhigos	1,370	Merthyr ac Aberdâr
Y Dref	5,998	Merthyr ac Aberdâr
Treharris	5,270	Merthyr ac Aberdâr
Faenor	2,880	Merthyr ac Aberdâr

74,805

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Amroth	992	Canol a Dê Penfro
Burton	1,503	Canol a Dê Penfro
Camros	2,190	Canol a Dê Penfro
Caerŵ	1,179	Canol a Dê Penfro
East Williamston	1,965	Canol a Dê Penfro
Hwlfordd: Y Castell	1,674	Canol a Dê Penfro
Hwlfordd: Garth	1,660	Canol a Dê Penfro
Hwlfordd: Portfield	1,765	Canol a Dê Penfro
Hwlfordd: Prendergast	1,628	Canol a Dê Penfro
Hwlfordd: Y Priordy	1,907	Canol a Dê Penfro
Hundleton	1,416	Canol a Dê Penfro
Johnston	2,044	Canol a Dê Penfro
Cilgeti/Begeli	1,830	Canol a Dê Penfro
Llanbedr Felffre	1,284	Canol a Dê Penfro
Llandyfái	1,429	Canol a Dê Penfro
Treletert	1,873	Canol a Dê Penfro
Llangwm	1,814	Canol a Dê Penfro
Maenorbŷr	1,655	Canol a Dê Penfro
Martletwy	1,603	Canol a Dê Penfro
Pont Fadlen	1,619	Canol a Dê Penfro
Canol Aberdaugleddau	1,578	Canol a Dê Penfro
Dwyrain Aberdaugleddau	1,571	Canol a Dê Penfro
Aberdaugleddau: Hakin	1,774	Canol a Dê Penfro
Aberdaugleddau: Hubberston	2,004	Canol a Dê Penfro
Gogledd Aberdaugleddau	2,047	Canol a Dê Penfro
Gorllewin Aberdaugleddau	1,523	Canol a Dê Penfro
Arberth	1,704	Canol a Dê Penfro
Arberth Wledig	1,293	Canol a Dê Penfro
Dwyrain Neyland	1,793	Canol a Dê Penfro
Gorllewin Neyland	1,590	Canol a Dê Penfro
Canol Doc Penfro	1,091	Canol a Dê Penfro
Doc Penfro : Llanion	1,915	Canol a Dê Penfro
Doc Penfro : Y Farchnad	1,357	Canol a Dê Penfro
Doc Penfro : Pennar	2,442	Canol a Dê Penfro
Penfro: Monkton	1,022	Canol a Dê Penfro
Penfro: Gogledd St. Mary	1,675	Canol a Dê Penfro
Penfro: De St. Mary	1,063	Canol a Dê Penfro
Penfro: St. Michael	2,082	Canol a Dê Penfro
Penalun	1,398	Canol a Dê Penfro
Rudbaxton	945	Canol a Dê Penfro
Saundersfoot	1,904	Canol a Dê Penfro
Solfach	1,274	Canol a Dê Penfro
Tyddewi	1,521	Canol a Dê Penfro
Llanisan-yn-Rhos	1,125	Canol a Dê Penfro
Gogledd Dinbych-y-pysgod	1,658	Canol a Dê Penfro
De Dinbych-y-pysgod	1,664	Canol a Dê Penfro
Yr Aberoedd	1,196	Canol a Dê Penfro
Cas-wis	1,581	Canol a Dê Penfro

76,820

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Aber-craf	1,143	Canol a Dê Powys
Bugeildy	1,135	Canol a Dê Powys
Blaen Hafren	1,876	Canol a Dê Powys
Bronllys	1,060	Canol a Dê Powys
Llanfair-ym-Muallt	1,849	Canol a Dê Powys
Bwlch	800	Canol a Dê Powys
Yr Ystog	1,292	Canol a Dê Powys
Crucywel	2,410	Canol a Dê Powys
Cwm-twrch	1,557	Canol a Dê Powys
Dyserth a Threcoed	1,055	Canol a Dê Powys
Felin-fâch	1,102	Canol a Dê Powys
Y Clas-ar-Wy	1,901	Canol a Dê Powys
Gwernyfed	1,178	Canol a Dê Powys
Y Gelli	1,355	Canol a Dê Powys
Ceri	1,607	Canol a Dê Powys
Trefyclo	2,296	Canol a Dê Powys
Llanafan-fawr	1,141	Canol a Dê Powys
Llanbadarn Fawr	925	Canol a Dê Powys
Llandinam	1,155	Canol a Dê Powys
Dwyrain Llandrindod/Gorllewin Llandrindod	949	Canol a Dê Powys
Gogledd Llandrindod	1,517	Canol a Dê Powys
De Llandrindod	1,726	Canol a Dê Powys
Llanelwedd	987	Canol a Dê Powys
Llangatwg	762	Canol a Dê Powys
Llangors	901	Canol a Dê Powys
Llangynllo	1,071	Canol a Dê Powys
Llangynidr	865	Canol a Dê Powys
Llanidloes	2,149	Canol a Dê Powys
Llanwrtyd	1,450	Canol a Dê Powys
Llanllyr	978	Canol a Dê Powys
Maescar/Llywel	1,405	Canol a Dê Powys
Nantmel	1,243	Canol a Dê Powys
Canol y Drenewydd	2,122	Canol a Dê Powys
Dwyrain y Drenewydd	1,401	Canol a Dê Powys
Y Drenewydd Gogledd Llanllwchaearn	1,796	Canol a Dê Powys
Y Drenewydd Gorllewin Llanllwchaearn	1,447	Canol a Dê Powys
De y Drenewydd	1,215	Canol a Dê Powys
Pencraig	1,375	Canol a Dê Powys
Llanandras	2,174	Canol a Dê Powys
Rhaeadr Gwy	1,589	Canol a Dê Powys
St. David Fewnol	1,263	Canol a Dê Powys
St. John	2,365	Canol a Dê Powys
St. Mary	2,194	Canol a Dê Powys
Talgarth	1,305	Canol a Dê Powys
Tal-y-bont ar Wysg	1,537	Canol a Dê Powys
Tawe-Uchaf	1,763	Canol a Dê Powys
Ynyscedwyn	1,705	Canol a Dê Powys
Ysgir	888	Canol a Dê Powys
Ystradgynlais	1,935	Canol a Dê Powys

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Caer-went	1,699	Mynwy
Castell Caldicot	1,768	Mynwy
Cantref	1,668	Mynwy
Y Castell	1,611	Mynwy
Croesonnen	1,609	Mynwy
Crucornau Fawr	1,773	Mynwy
Devauden	1,228	Mynwy
Llanddewi	1,404	Mynwy
Dixton gydag Osbaston	1,968	Mynwy
Drybridge	3,034	Mynwy
Goetre Fawr	2,045	Mynwy
Green Lane	1,482	Mynwy
Grofield	1,308	Mynwy
Lansdown	1,644	Mynwy
Larkfield	1,484	Mynwy
Llanbadog	1,099	Mynwy
Bryn Llanelli	3,286	Mynwy
Llan-ffwyst Fawr	1,971	Mynwy
Llan-ffwyst Fawr (ar wahan)	0	Mynwy
Llangybi Fawr	1,477	Mynwy
Llanofer	1,781	Mynwy
Llandeilo Gresynni	1,527	Mynwy
Llanwenarth Tu Draw	1,128	Mynwy
Y Maerdy	1,430	Mynwy
Mill	2,256	Mynwy
Llanfihangel Troddi	985	Mynwy
Overmonnow	1,662	Mynwy
Porth Sgiwed	1,885	Mynwy
Y Priordy	1,546	Mynwy
Rhaglan	1,618	Mynwy
Rogiet	1,365	Mynwy
Hafren	1,325	Mynwy
Drenwydd Gelli-farch	1,850	Mynwy
St.Arvals	1,304	Mynwy
St.Christopher's	1,756	Mynwy
St.Kingsmark	2,346	Mynwy
St.Mary's	1,539	Mynwy
The Elms	2,523	Mynwy
Thornwell	1,961	Mynwy
Tryleg Unedig	2,249	Mynwy
Brynbuga	1,930	Mynwy
West End	1,456	Mynwy
Wyesham	1,701	Mynwy

72,681

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Aberafan	4,048	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Baglan	5,383	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Dwyrain Llansawel	2,148	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Gorllewin Llansawel	2,033	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Bryn a Chwmafan	5,220	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Caerau	4,795	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Cimla	3,107	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Y Cymer	2,011	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Glyncorrgwg	792	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Gwynfi	879	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Dwyrain Maesteg	3,741	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Gorllewin Maesteg	4,327	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Margam	2,309	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Dwyrain Castell-nedd	4,468	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Gogledd Castell-nedd	2,931	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
De Castell-nedd	3,694	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Pelenna	936	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Port Talbot	4,342	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Resolfen	2,387	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Dwyrain Sandfields	5,038	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Dwyrain Sandfields (ar wahan)	0	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Gorllewin Sandfields	4,917	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Tai-bach	3,643	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg
Tonna	2,072	Castell-nedd, Aberafan a Maesteg

75,221

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Alway	5,931	Dwyrain Casnewydd
Beechwood	5,611	Dwyrain Casnewydd
Betws	5,656	Dwyrain Casnewydd
Caerllion	6,603	Dwyrain Casnewydd
Langstone	3,878	Dwyrain Casnewydd
Liswerry	9,110	Dwyrain Casnewydd
Llan-wern	3,544	Dwyrain Casnewydd
Malpas	6,114	Dwyrain Casnewydd
Pilgwenlli	5,174	Dwyrain Casnewydd
Ringland	5,968	Dwyrain Casnewydd
Shaftesbury	3,778	Dwyrain Casnewydd
Sain Silian	6,287	Dwyrain Casnewydd
Stow Hill	3,384	Dwyrain Casnewydd
Victoria	5,121	Dwyrain Casnewydd

76,159

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Aber-carn	4,139	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Allt-yr-ynn	7,088	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Argoed	2,035	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Coed Duon	6,330	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Crosskeys	2,527	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Crymlyn	4,332	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Y Gaer	6,543	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Y Graig	5,053	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Maerun	4,897	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Trecelyn	4,892	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Penmaen	4,219	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Dwyrain Rhisga	4,611	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Gorllewin Rhisga	3,973	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Tŷ-du	9,421	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Parc Tredegar	3,329	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn
Ynys-ddu	2,978	Gorllewin Casnewydd ac Islwyn

76,367

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Abercynon	4,441	Pontypridd a Llantrisant
Beddau	3,172	Pontypridd a Llantrisant
Pentre'r Eglwys	4,424	Pontypridd a Llantrisant
Cilfynydd	2,110	Pontypridd a Llantrisant
Glyncoch	2,006	Pontypridd a Llantrisant
Graig	1,885	Pontypridd a Llantrisant
Y Ddraenen-wen	3,180	Pontypridd a Llantrisant
Tref Llantrisant	3,187	Pontypridd a Llantrisant
Llanilltud Faerdref	4,825	Pontypridd a Llantrisant
Dwyrain Aberpennar	2,254	Pontypridd a Llantrisant
Gorllewin Aberpennar	3,123	Pontypridd a Llantrisant
Penrhiw-ceibr	4,056	Pontypridd a Llantrisant
Pont-y-clun	6,061	Pontypridd a Llantrisant
Tref Pontypridd	2,208	Pontypridd a Llantrisant
Rhondda	3,458	Pontypridd a Llantrisant
Canol Rhydfelen/Ilan	3,037	Pontypridd a Llantrisant
Ffynnon Taf	2,855	Pontypridd a Llantrisant
Tonysguboriau	1,965	Pontypridd a Llantrisant
Ton-teg	3,183	Pontypridd a Llantrisant
Trallwng	2,824	Pontypridd a Llantrisant
Trefforest	2,862	Pontypridd a Llantrisant
Tyn-y-nant	2,454	Pontypridd a Llantrisant
Ynys-y-bwl	3,433	Pontypridd a Llantrisant

73,003

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Brynna	3,616	Rhondda
Cwm Clydach	1,987	Rhondda
Cymer	3,977	Rhondda
Glynrhedynog	3,114	Rhondda
Gilfach Goch	2,437	Rhondda
Llanharan	2,819	Rhondda
Llanhari	3,221	Rhondda
Llwynypia	1,637	Rhondda
Y Maerdy	2,283	Rhondda
Pentre	3,902	Rhondda
Pen-y-graig	3,929	Rhondda
Porth	4,282	Rhondda
Tonypandy	2,686	Rhondda
Dwyrain Tonyrefail	4,433	Rhondda
Gorllewin Tonyrefail	4,896	Rhondda
Trealaw	2,895	Rhondda
Treherbert	4,158	Rhondda
Treorci	5,693	Rhondda
Tylorstown	3,054	Rhondda
Ynys-hir	2,380	Rhondda
Ystrad	4,285	Rhondda

71,684

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Bôn-y-maen	5,391	Dwyrain Abertawe
Y Castell	10,312	Dwyrain Abertawe
Cwmbwrla	5,622	Dwyrain Abertawe
Glandŵr	4,821	Dwyrain Abertawe
Llansamlet	11,107	Dwyrain Abertawe
Treforys	12,105	Dwyrain Abertawe
Mynydd-bach	6,625	Dwyrain Abertawe
Penderi	7,397	Dwyrain Abertawe
St. Thomas	5,514	Dwyrain Abertawe
Townhill	5,592	Dwyrain Abertawe

74,486

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Llandeilo Ferwallt	2,743	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Y Cocyd	10,473	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Dyfnant	3,494	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Fairwood	2,278	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Gŵyr	2,990	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Tregŵyr	3,978	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Gogledd Cilâ	2,031	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
De Cilâ	1,857	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Llwchwr Isaf	1,795	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Mayals	2,148	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Newton	2,894	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Ystumllwynarth	3,313	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Penclawdd	2,932	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Pennard	2,229	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Sgeti	11,304	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Uplands	10,834	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
Llwchwr Uchaf	2,146	Gorllewin Abertawe a Gŵyr
West Cross	5,142	Gorllewin Abertawe a Gŵyr

74,581

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Abersychan	5,044	Torfaen
Blaenavon	4,575	Torfaen
Bryn-wern	1,295	Torfaen
Coed Efa	1,859	Torfaen
Gogledd Croesyceiliog	2,745	Torfaen
De Croesyceiliog	1,460	Torfaen
Cwmynysgoi	987	Torfaen
Fairwater	3,918	Torfaen
Greenmeadow	2,028	Torfaen
Llantarnam	4,864	Torfaen
Gogledd Llanyrafon	1,803	Torfaen
De Llanyrafon	1,946	Torfaen
New Inn	4,777	Torfaen
Panteg	5,828	Torfaen
Pontnewydd	5,186	Torfaen
Pontnewynydd	1,129	Torfaen
Pont-y-pŵl	1,438	Torfaen
Snatchwood	1,819	Torfaen
St Cadocs a Phen-y-garn	1,341	Torfaen
Llanfihangel Llantarnam	3,317	Torfaen
Trefddyn	2,463	Torfaen
Two Locks	4,715	Torfaen
Cwmbrân	4,207	Torfaen
Waunfelin	1,847	Torfaen

70,591

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Bryntirion, Trelales a Merthyr Mawr	6,574	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Y Bont-faen	5,240	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Dinas Powys	6,388	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Dyfan	4,170	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Gibbonsdown	3,827	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Illtud	6,242	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Llandŵ/Ewenni	2,362	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Llanilltud Fawr	7,939	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Drenewydd	3,035	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Notais	2,741	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Llanbedr-y-fro	1,855	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Canol Dwyrain Porthcawl	2,580	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Canol Gorllewin Porthcawl	2,967	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Rest Bay	1,990	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Y Rhws	5,796	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Sain Tathan	2,765	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Saint-y-brid	2,732	Bro Morgannwg a Phorthcawl
Gwenfô	2,915	Bro Morgannwg a Phorthcawl

72,118

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Acton	2,177	Wrecsam
Parc Borrás	1,968	Wrecsam
Bronington	2,620	Wrecsam
Brymbo	3,021	Wrecsam
Bryn Cefn	1,543	Wrecsam
Brynyffynnon	2,477	Wrecsam
Cartrefle	1,545	Wrecsam
Coedpoeth	3,482	Wrecsam
Erddig	1,444	Wrecsam
Esclusham	2,013	Wrecsam
Garden Village	1,656	Wrecsam
Dwyrain a Gorllewin Gresffordd	2,337	Wrecsam
Grosvenor	1,698	Wrecsam
Gwenfro	1,217	Wrecsam
Dwyrain a De Gwersyllt	3,601	Wrecsam
Gogledd Gwersyllt	1,995	Wrecsam
Gorllewin Gwersyllt	2,263	Wrecsam
Hermitage	1,544	Wrecsam
Holt	2,479	Wrecsam
Johnstown	2,461	Wrecsam
Little Acton	1,843	Wrecsam
Llai	3,513	Wrecsam
Maesydre	1,420	Wrecsam
Marchwiall	1,830	Wrecsam
Mwynglawdd	1,870	Wrecsam
Brychdwn Newydd	2,842	Wrecsam
Offa	1,428	Wrecsam
Owrtyn	2,710	Wrecsam
Pant	1,528	Wrecsam
Ponciau	3,521	Wrecsam
Queensway	1,377	Wrecsam
Rhosesni	2,827	Wrecsam
Smithfield	1,376	Wrecsam
Stansty	1,641	Wrecsam
Whitegate	1,594	Wrecsam
Wynnstay	1,159	Wrecsam

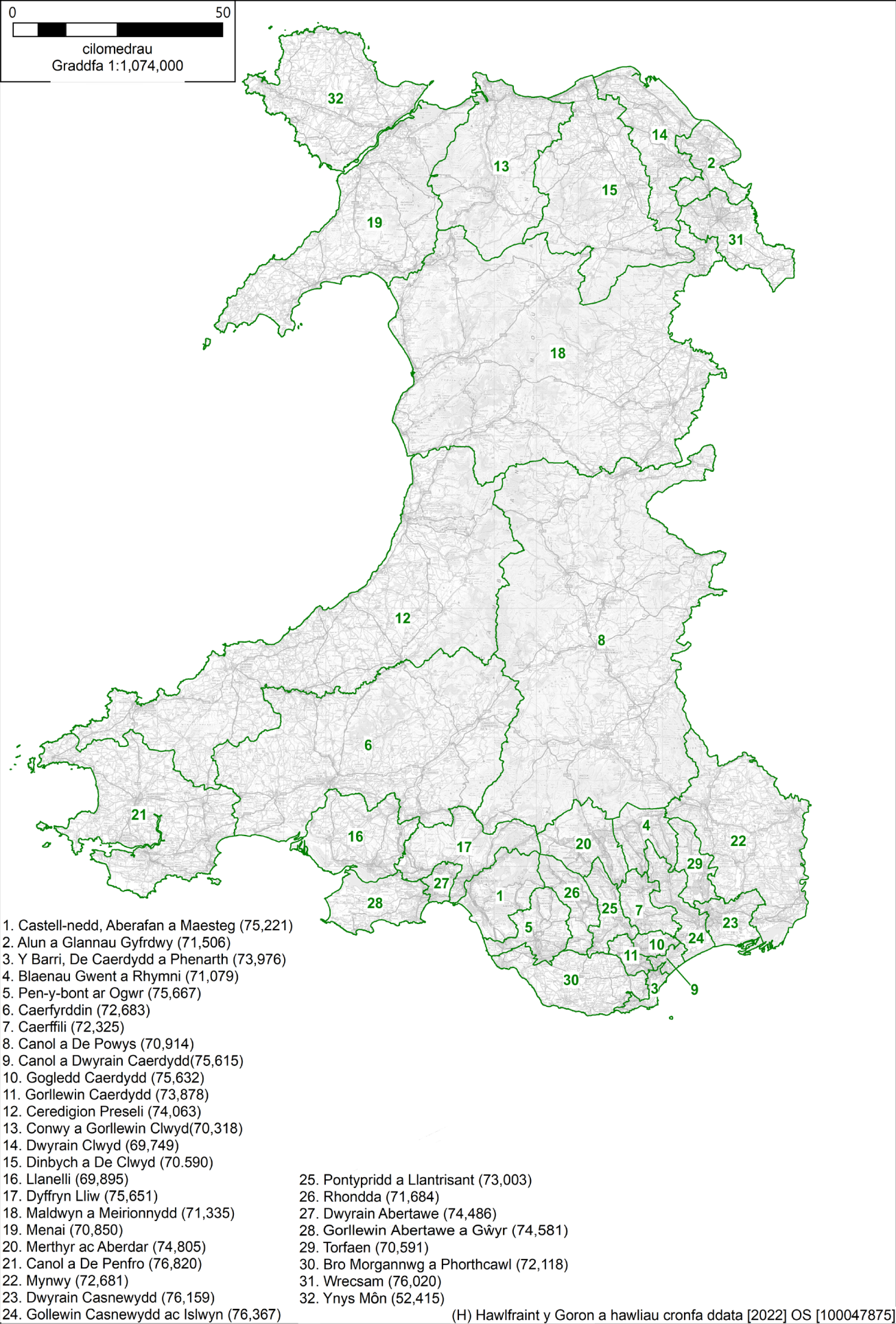
76,020

Ward Etholiadol	Etholwyr	Etholaeth Arfaethedig
Aethwy	5,175	Ynys Môn
Bro Aberffraw	3,023	Ynys Môn
Bro Rhosyr	3,919	Ynys Môn
Caergybi	5,504	Ynys Môn
Canolbarth Môn	6,537	Ynys Môn
Llifon	4,104	Ynys Môn
Lligwy	4,810	Ynys Môn
Seiriol	4,650	Ynys Môn
Talybolion	4,762	Ynys Môn
Twrcelyn	5,497	Ynys Môn
Ynys Gybi	4,434	Ynys Môn

52,415

Map Enghreifftiol

Comisiwn Ffiniau
i Gymru

Boundary Commission
for Wales

Mae'r Comisiwn yn croesawu gohebiaeth, e-byst a galwadau ffôn yn Gymraeg neu Saesneg.
Er mwyn cysylltu gyda'r Comisiwn, ysgrifennwch i:

Comisiwn Ffiniau i Gymru
Llawr Gwaelod, Ty Hastings, Llys Fitzalan
Caerdydd, CF24 0BL

Rhif Ffon: +44 (0)29 20464819
Rhif Ffon: +44 (0)29 21055521
E-bost: bcw@ffiniau.cymru